

Reelt lokaldemokrati eller riksgallup?

ØYVIND MJØS

VEILEDER

Dag Ingvar Jacobsen

Universitetet i Agder, [2019]

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for statsvitenskap og ledelsesfag

Forord

Jeg vil takke min veileder Dag Ingvar Jacobsen for den veiledningen jeg har fått i forbindelse med min besvarelse av masteroppgave for statsvitenskap og ledelse ved Universitetet i Agder. Hans veiledning om oppgaveskriving og behandling av datamateriell har ved siden av andre råd og tips han har gitt meg under min oppgaveskriving har vært til stor nytte for min besvarelse.

Så vil jeg takke Norsk senter for forskningsdata for å ha gitt meg tilgang til deres data tilknyttet valgdeltakelse og stemmegivning for de ulike kommunene i min forskning. Dette har vært hjelpelig og bidratt til at jeg kunne få samlet en så korrekt og detaljert datamateriell som mulig å gå ut ifra for min besvarelse.

Så vil jeg takke til slutt de ulike personene som har undervist i de forskjellige studieemnene jeg har hatt i mitt masterløp ved Universitetet i Agder som har bidratt til at jeg kunne fullføre masterløpet.

Sammendrag

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt om hvordan det står til med lokaldemokratiets tilstand gjennom å se på spredningen imellom 395 norske kommuner for deres valgdeltakelse og stemmegivning ved kommunestyre- og stortingsvalg. Jeg har i min forskning samlet inn datamateriell tilknyttet valgdeltakelse og stemmegivning i kommunene for å se på utviklingen for spredning i valgdeltakelse og stemmegivning gjennom perioden 1959-2017.

I min forskning så har jeg observert at det har vært en økende forskjell på valgdeltakelse og også på stemmegivning til flere partier imellom kommuner ved de ulike valgnivåene. Men jeg har også observert at det ser ut til at det har vært en utvikling mot mindre forskjeller på spredning på stemmegivning til enkelte partier når en ser på stemmegivningen ved kommunestyre- og stortingsvalgene. Så det er mulig å argumentere for at partier som Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet har blitt mer nasjonaliserte som partier.

Innhold

1. Masteroppgavens mål og form	6
1.1 Tema og problemstilling:	6
1.2 Hva kan besvarelse av problemstillingen opplyse om?	7
1.3 Oppgavens struktur	8
2. Kommunen.....	9
2.1 Kommunens rolle	9
2.2 Kommunens forhold til staten	9
3. Teori.....	12
3.1 Generelle funn og teoretiske konklusjoner om valgdeltakelsen og stemmegivning ved kommunestyre- og stortingsvalg	12
3.2 Teori som kan forklare hvorfor det har vært variasjon i valgdeltakelse og stemmegivning 14	
4. Metode	19
5. Analyse	22
5.1 Valgdeltakelse	22
5.1.2 Kommunevalg.....	22
5.1.3 Stortingsvalg	23
5.1.4 Spredning for valgdeltakelsen	24
5.2 Stemmegivning.....	27
5.2.1 Arbeiderpartiet.....	27
5.2.1.1 Oppslutning til Arbeiderpartiet ved kommunestyre- og stortingsvalg	27
5.2.1.2 Spredning for stemmegivning til Arbeiderpartiet	29
5.2.2 Høyre	31
5.2.2.1 Oppslutning til Høyre ved kommunestyre- og stortingsvalg.....	31
5.2.2.2 Spredning for stemmegivning til Høyre	33
5.2.3 Fremskrittspartiet	35
5.2.3.1 Oppslutning til Fremskrittspartiet ved kommunestyre- og stortingsvalg.....	35
5.2.3.2 Spredning for stemmegivning til Fremskrittspartiet	37
5.2.4 Senterpartiet	40
5.2.4.1 Oppslutningen til Senterpartiet ved kommunestyre- og stortingsvalg.....	40
5.2.4.2 Spredning for stemmegivning til Senterpartiet ved kommunestyre- og stortingsvalg..	41
5.2.5 Kristelig Folkeparti	44
5.2.5.1 Oppslutningen til Kristelig Folkeparti ved kommunestyre- og stortingsvalg.....	44
5.2.5.2 Spredning for stemmegivning til Kristelig Folkeparti ved kommunestyre- og stortingsvalg.....	45

5.2.6	Venstre.....	47
5.2.6.1	Oppslutningen til Venstre ved kommunestyre- og stortingsvalg	47
5.2.6.2	Spredning for stemmegivning til Venstre ved kommunestyre- og stortingsvalg	49
5.2.7	Sosialistisk Venstreparti	51
5.2.7.1	Oppslutningen til Sosialistisk Venstreparti ved kommunestyre- og stortingsvalg	51
5.2.7.2	Spredning for stemmegivning til Sosialistisk Venstreparti ved kommunestyre- og stortingsvalg	53
5.2.8	Miljøpartiet De Grønne	55
5.2.8.1	Oppslutning til Miljøpartiet De Grønne ved kommunestyre- og stortingsvalg	55
5.2.8.2	Spredning i stemmegivning for Miljøpartiet De Grønne ved kommunestyre- og stortingsvalg	56
5.2.9	Spredning i stemmegivningen til utvalgte partier ved kommunevalg (1959-2015)	59
5.	Drøfting	61
6.	Konklusjon.....	66
7.	Kilder	67

1. Masteroppgavens mål og form

1.1 Tema og problemstilling:

For min besvarelse for masteroppgave som skal leveres våren 2019 har jeg valgt temaet: Lokaldemokrati og valg. Dette temaet har jeg valgt da jeg er interessert i debatten som har pågått om lokaldemokratiet i Norge. I denne debatten er det særlig to ting som blir tatt opp: fallende valgdeltakelse og spørsmålet om kommunevalg gjenspeiler nasjonal politikk.

Det har vært en bekymring om det norske lokaldemokratiet i Norge. I flere år så har valgdeltakelsen her i likhet med valgdeltakelsen ved stortingsvalgene sunket gjennom årene (Statistisk Sentralbyrå, hentet ned 6. april 2019). Mønsteret på valgdeltakelsen ved kommunestyrevalg ser ut til å være fallende fra slutten av 1970-tallet. (Saglie, 2009, 139). Dette er bekymringsfullt med tanke på at valg blir vanligvis sett på som den viktigste måten borgere i landet kan påvirke samfunnet sitt. De som blir valgt inn i bystyrene og til Stortinget vil være representanter for borgerne som stemmer dem på dem og gir dem posisjon til å ta politiske avgjørelser som angår dem. Dermed er det grunn til å være bekymret om folk i norske kommuner ikke virker så interessert i å ta del i denne prosessen.

Ved siden av den dalende valgdeltakelsen har det også blitt stilt andre spørsmål tilknyttet lokaldemokratiets betydning og funksjon som valgordning. Det er også de som antyder at vi beveger oss mot en nasjonalstandardiseringsprosess i Norge. Dette betyr at kommunenes valgdeltakelse og stemmegivning ved kommunestyrevalg blir likere den de har ved stortingsvalgene.

Sten Sparre Nilson argumenterte for at kommunestyrevalgene i Norge var noe som kunne ses på som stortingsvalg eller stortingsvalgekamp (Offerdal & Aars, 2000, s. 65-66). I 1991 tok den daværende partisekretæren og senere partileder i Arbeiderpartiet til ordet for å ha kommunestyrevalg samtidig med stortingsvalgene:

«For min del, sier Jagland, kan jeg godt tenke meg valg bare hvert fjerde år, men det kan være et kompromiss og gjøre som svenskene gjør, gå over til valg til hvert tredje. (...). Vi har sett det helt siden 70-åra at det blir nasjonal- og internasjonal politikk som preger lokalvalgene. De blir gjerne til protestvalg mot den sittende regjering.» (Lindrupsen, 1991, s. 5)

Debatten om lokaldemokratiet og teoretiske argumenter vil jeg gå mer grundig igjennom i kapittel 2.2 og under kapittel 3. Men om det skulle være lite spredning i stemmegivning og en

synkende samt mer lik valgdeltakelse i kommunestyrevalg, så kan man ikke si at ting går så bra. Da er det forståelig at man har de som stiller spørsmål om eller fremmer tiltak for å bedre for eksempel valgdeltakelsen (Aarsæther & Vabo, 2002, s.42-46). For hvis folk har et like stort engasjement for å stemme og også til å stemme på det samme partiet uavhengig av valg, så vil en jo kunne si at lokaldemokratiet er i en svært dårlig tilstand.

Men er det virkelig slik? Vel ifølge andre som for eksempel Tor Midtbø så ser det ut til å stå bedre til med lokaldemokratiet. Han forsket på spredning på valgdeltakelsen og stemmegivningen til norske kommuner ved kommunestyre- og stortingsvalg. Hans forskning på valg ved norske kommuner i perioden 1947-2005 konkluderer med at vi ser i denne perioden en spredning i valgdeltakelse og stemmegivning (NOU 2006:7, s. 243-244). En økning i spredning fremmer blant andre Midtbø som noe som er viktig. Lokaldemokratiet vil da kunne sies å stå sterkere om borgerne i de ulike kommunene tar del og stemmer ulikt dem imellom ved kommune- og stortingsvalg da man kan argumentere for at de kan skille mellom lokal og nasjonal politikk samt vise interesse for førstnevnte (NOU 2006:7, s. 233-234).

Men hvordan er situasjonen for lokaldemokratiet når en undersøker de senere valgene som har vært etter Midtbøs forskning? Er Midtbøs funn enda gjeldende eller ser vi nå en nasjonaliseringsprosess i tiden etter kommunevalget og stortingsvalget i 2007 og 2009? Dette er noe jeg vil undersøke nærmere i min masteroppgave. Jeg vil i min masteroppgave undersøke om en kan ved valgene etter 2003/2005 se om det er fremdeles økende ulikheter når det kommer til valgdeltakelse og stemmegivning ved norske kommuner.

Min problemstilling er dermed:

Er det økende ulikheter mellom norske kommuner når det kommer til valgdeltakelse og stemmegivning?

1.2 Hva kan besvarelse av problemstillingen opplyse om?

Ved å forske om det er fremdeles økende ulikheter mellom norske kommuner når det gjelder deres valgdeltakelse og stemmegivning slik Midtbø har antydnet om tidligere valg, så kan en danne seg et bilde av lokaldemokratiets tilstand.

Om det skulle være slik at variasjonen fortsatt øker så kan en være mer optimistisk om hvordan det går med lokaldemokratiet. Ja valgdeltakelsen synker, men en kan argumentere for

at borgerne i de ulike kommunene er bevisste over å stemme på et parti med en lokal politikk fremfor å ha et nasjonalt perspektiv når de avgir sin stemme ved kommunestyrevalgene.

Hvis jeg derimot skulle finne en motsatt konklusjon på min problemstilling så vil en kunne stille spørsmål om det går så bra med det norske lokaldemokratiet. For som Midtbø påpeker med synkende deltakelsesvariasjon: «*Hvis både deltakelsesnivået og deltakelsesvariasjonen synker, er det ikke bare færre som deltar, men det er også færre som deltar med utgangspunkt i et lokalpolitisk engasjement.*» (NOU 2006:7, s. 234). Det samme kan sies om det skulle være en synkende stemmegivningsvariasjon. Med en synkende deltakelse- og stemmegivningsvariasjon så kan man argumentere for at et kommunalpolitisk særpreget ved lokalvalg forvitrer. Samt åpner det opp for at man kan stille noen spørsmål om tiltak om det skulle være en nasjonaliseringsprosess i gang. Skal man ha kommunestyrevalg samme år som stortingsvalg slik Jagland tok til orde for? Bør man ha ulike datoer for de ulike kommunestyrevalgene slik Sten argumenterte for? (Offerdal & Aars, 2000, s. 65). Skal flere kommuner slås sammen eller bør flere oppgaver gis til kommunene for å få folk til å engasjere seg i lokale valg?

1.3 Oppgavens struktur

Min besvarelse for masteroppgaven vil følge en følgende struktur: innledning, forholdet mellom den norske stat og norske kommuner, teori, metode, analyse, drøfting og konklusjon.

Innledning tar for seg tema for masteroppgaven og min problemstilling jeg ønsker å besvare innenfor temaet.

I delen om de norske kommunene så vil jeg gjøre rede for kommunens funksjon og kommunenes forhold til staten. Jeg vil også her ta opp at det er en bekymring og debatt om lokaldemokratiets tilstand (her: kommuner).

Etter at jeg har gjort rede for kommunens funksjon og situasjon, så vil jeg ta opp teori som kan være relevant for min forskning på lokaldemokratiet. Her vil jeg se på noen teorier og forskningsfunn som kan forklare hvorfor Midtbø og eventuelt jeg i min masteroppgave kan se en økende variasjon i valgdeltakelse og stemmegivning blant kommunene i landet.

I kapittelet om metode vil jeg gjøre rede for hvordan jeg har arbeidet med min besvarelse. Altså fremmer jeg hvilke kilder jeg funnet og tatt i bruk i min forskning samt hvordan jeg har brukt dem.

Når det kommer til kapittelet om analyse så vil jeg se nærmere på mine funn og kommentere dem. Her vil det være aktuelt å legge frem informasjon som variasjonskoeffisienten når det kommer til valgdeltakelsen og stemmegivningen.

Så til slutt har vi kapittelet hvor jeg drøfter og konkluder et svar på min problemstilling ut ifra mine funn fra datamaterialet jeg har tilegnet meg.

2. Kommunen

2.1 Kommunens rolle

Vi har i Norge på både nasjonalt og lokalt nivå et representativt demokrati. Altså at noen representerer borgerne i politiske diskusjoner og avgjørelser. Robert A. Dahl tok opp sin bok *On Democracy* at vi må det da ha dette når vi vi har en større demokratisk enhet hvor borgerne også gjerne er spredt geografisk. Da det vil ikke nytte å samle alle borgerne for å ta avgjørelsene (Dahl, 2000, s. 93).

Men hva er kommunens rolle som demokratisk enhet? Kommunene har to roller. De skal fungere som et redskap for Stortinget med å sikre at nasjonalt vedtatt politikk og oppgaver blir gjennomført. Samtidig så skal de også fungere som en arena hvor borgerne på lokalt nivå kan bli hørt (Rønning, 2006, s. 250). Dette innebærer at kommunene skal levere velferdstjenester som de har blitt gitt av staten til sine innbyggere. Men samtidig skal folket lokalt kunne fremme sine egne meninger og bli hørt enten som politikere eller som vanlige borgere.

Vi kan dermed anta at det er nok et litt spent forhold mellom styringen på statlig nivå og lokalt nivå i Norge. De skal på den ene siden kunne styre politikken innenfor sitt geografiske område, men de er også gitt en selvstendighet og makt som er begrenset fra statens side. Dette vil jeg gå litt nærmere på i 2.2. og under kapittel 3.2.

2.2 Kommunens forhold til staten

Kommunene har siden formannskapslovene i 1837 vært preget av en dobbelthet. De skulle være et eget selvstendig organ som skulle lage sin politikk, men samtidig var det tydelig at de også skulle være underlagt staten og som nevnt tidligere fungere som et redskap (Fimreite, 2001, s.6).

Siden formannskapslovene ble innført så har dette forholdet til staten gjennomgått endringer. De første tiårene hadde kommunene i praksis mer autonomi hvor idealet var at kommunene skulle ha mulighet til å forme sin politikk. Dette ble senere utfordret i det Fimreite skriver i rapporten *Lovfestede retter og lokalt folkestyre* av to sentraliseringsbølger. Den ene kom som følge av de økonomiske utfordringer som preget Norge i mellomkrigstiden og den andre som er nok mer relevant til min besvarelse kom i etterkant av andre verdenskrig (Fimreite, 2001, s.6).

Etter Andre Verdenskrig så hadde Arbeiderpartiet absolutt flertall fra 1945 til 1961 (Garvik, Bull & Tvedt, 2019). De hadde interesse av å føre kommunene i retning av å bli mer et redskap for staten med tanke på opprettelsen av en velferdsstat (Fimreite, 2001, s.7).

Argumentet er da at det er ikke like lett å innføre en velferdsstat om det er flere kommuner som sier nei til politiske saker og organisering fra staten. Samt at kommunene hadde bedre forutsetninger enn rent statlige embetsverk for å sette i gang regjeringens politikk mer effektivt (Fimreite, 2001 s. 7)

Ikke overraskende ble det en stor debatt om kommunens rolle i etterkrigstiden. Den borgerlige siden tok til orde for at kommunene måtte ha sterk autonomi med argumenter om at verdier som lokal tradisjon og ansvar samt lokal deltakelse og frihet ville bli preget av økt statlig styring. Altså var tankegangen her at kommuner og staten ville ha ulike interesser (Fimreite, 2001, s.7). Dette er noe jeg vil ta opp igjen mer grundig under kapittel 3 som tar for seg ulike teorier innenfor valgdeltakelse og stemmegivning. Arbeiderpartiets argumenter var blant annet argumentet om at lokalt selvstyre måtte handle om ens faktiske evne til å løse oppgaver da også fra staten (Fimreite, 2001, s. 7). Altså kunne ikke kommuner bare si at de må ha frihet til å gjøre det de ønsker, men de må faktisk være i stand til å utføre oppgaver og ikke være i en passiv situasjon. I den forbindelse tok Arbeiderpartiet i debatten frem argumenter som fremmet verdier som likhet, effektivitet og lokal bærekraft. Deres standpunkt var derfor at staten og kommunene hadde felles interesser i motsetning til standpunktet til de borgerlige. Så kommunene skulle da i etterkrigstiden sosialdemokrati være det vi kan kalle for en forvaltningskommune fremfor i hovedsak en autonom kommune slik som Fimreite også har nevnt. Denne forvaltningskommunen var det som ble det vinnende synet i tida like etter krigen (Fimreite, 2001, s. 7).

I perioden 1960-tallet til 1980-tallet så ble det satt i gang forsøk på desentralisering og et politisk fokus på å bedre lokaldemokratiet gjennom blant annet å gi fylkeskommunen kontroll over sin egen administrasjon og man gikk i større grad fra øremerkede midler fra staten til

rammetilskudd (Fimreite, 2001, s. 8). Det er også verdt å ta opp at i denne tiden så begynte også partiene å danne nye tanker om kommunene. De borgerlige godtok premisset om kommunene som redskap for staten mens Arbeiderpartiet ifølge Fimreite begynte på samme tid å bli mer positivt innstilt til verdiene som de borgerlige hadde tatt opp i diskusjonen etter krigen (Fimreite, 2001, s. 7-8).

Fra 1980-tallet til i dag så har ting endret seg videre med tanke på forholdet mellom stat og kommune. På 1980-tallet ble New Public Management en ny dominerende ide i Norge og andre vestlige demokratier. Nå var søkelyset på ting som effektivitet og desentralisering (Fimreite, 1996, s. 16). Et eksempel på forsøk på desentralisering var innføring av et nytt inntektssystem som var basert på rammetilskudd slik at kommunene skulle i utgangspunktet kunne ta i bruk midler mer fritt enn tidligere (Fimreite, 1996, s. 11). Men hovedtendensen er likevel at kommunene i større grad fikk trangere rammer. Antallet lover og forskrifter som var rettet mot kommunene økte med 50 % i perioden 1986 til 1996 (Fimreite, 1996, s. 12). Den siste maktutredningen fra 2003 har også påpekt at kommunene i Norge har fått trangere rammer som aktører som skal iverksette statens politikk. Årsaker som da blir nevnt i utredningen er da en økning i rettighetslovgivning, nasjonale handlingsplaner og bruk av øremerkede midler (Østerud, Engelstad & Selle, 2003, s. 107). Det er forståelig da det for eksempel at borgerne har nå fått økte rettigheter innenfor velferdstjenester legger press på stat og kommunene om at de skal få en god levering av offentlige tjenester slik loven sier. Staten legger da frem økt bruk av øremerkede midler og nasjonale handlingsplaner da staten kan se en verdi av standardisering av tjenestene på tvers av kommunene slik at borgerne i hele landet får gode velferdstilbud og at statens mål tilknyttet offentlig sektor kan bli oppfylt.

Debatten om kommunens rolle og forhold til staten ser vi fremdeles i dag da særlig med tanke på diskusjonen rundt kommunesammenslåinger. Den siste maktutredningen påpeker at i større politiske enheter så kan flere større problemer som har betydning for borgerne løses (Østerud et al., 2003, s. 105). Altså at større enheter kan være i bedre stand til å løse problemer innenfor for eksempel helse, utdanning, transport slik som blant andre Dahl har påpekt (Dahl, 2000, s. 112). Samtidig påpeker den siste maktutredningen at kommuner i dag får sin lokale autonomi utfordret av staten når det kommer til levering av velferdstjenester (Østerud et al., 2003, s. 106-107)

3. Teori

3.1 Generelle funn og teoretiske konklusjoner om valgdeltakelsen og stemmegivning ved kommunestyre- og stortingsvalg

Ved lokalvalgsundersøkelsen i 1999 så meldte kun 1 av 4 at lokalvalg var det viktigste valget av de tre formene for valg vi har i Norge (Saglie, 2009, s. 137). Samt ser det ut til at trenden for valgdeltakelsen er lav og synkende til tross for en liten oppgang i 2007 og 2011 (Saglie & Christensen, 2017, s. 63). Den synkende valgdeltakelsen som et mulig demokratisk problem har også blitt tatt opp av andre samfunnsforskere som Aardal (Aardal, 2002, s. 11-12) og den siste norske maktutredningen (Østerud, Engelstad & Selle, 2003, s. 78-79).

Nilson har som tidligere fremmet tanken om at rikspolitikken og rikspolitikere preger i stor grad kommunestyrevalg. Han tar opp at dette skyldes blant annet av at kommunestyrevalgene avholdes på samme dag over hele Norge (Offerdal & Aars, 2000, s. 65-66). Så når 3 av 4 sier at lokale valg ikke er det viktigste valget så kan en tenke ut ifra perspektivet til Nilson at folk bryr seg mer om den nasjonale politikken når de avgir sin stemme ved stortings- og kommunestyrevalg. Altså kan en danne seg et bilde av at borgerne i de ulike kommunene stemmer som en respons på dem som sitter i posisjon på Stortinget av ulike årsaker.

Så det kan i utgangspunktet virke som at lokaldemokratiet har store problemer. Men når en ser nærmere på valgdeltakelsen med et perspektiv rettet mot spredning, så kan ting virke mer lovende ut ifra tidligere teori og samfunnsforskning som har blitt gjort på lokaldemokrati.

I den nevnte lokalvalgsundersøkelsen fra 1999 så var det store forskjeller på svarene fra de ulike kommuner. Det var særlig de mindre kommunene som ytret at lokalvalg var en viktigere valgnivå (Saglie, 1999, s. 137-138). Noe annet som det er verdt å bemerke seg at det ser ut til at den fallende valgdeltakelsen er lavere og holder seg mer stabil ved utkantkommunene enn ved de større og mer sentrale kommunene da spesielt når det kommer til kommunevalg (Saglie, 1999, s. 140). Bjørklund og Saglie har også sammen påpekt at i nyere tid så har de mindre kommunene hatt en større valgdeltakelse enn de store kommunene enn det som var tilfellet på 1970-tallet (Bjørkelund & Saglie, 2000: 57-58). Så med andre ord så virker det som at valgdeltakelsen mellom de større og mindre kommunene har her blitt mer forskjellige og da i tråd med Midtbøs forskningsfunn. Dette vil Midtbø, Bjørklund og Saglie fremme som noe positivt da de argumenterer for at et levende demokrati vil føre til variasjoner på lokalt

nivå (NOU 2006:7, s. 233). Med andre ord slik også Midtbø tolker deres argument så vil fungerende demokratier ha forskjeller på lokalt og nasjonalt valgnivå.

Når det gjelder stemmegivning mellom de ulike valgnivåene, så er det ikke utenkelig at rikspolitikken kan påvirke stemmegivningen ved kommunestyrevalg. Når det er kommunestyrevalg så kan man se lederne av partiene på Stortinget møte opp i debatter eller komme med innspill i avisene. Samt er det ei heller uvanlig at de reiser rundt i landet for å hjelpe lokallagene med å vinne stemmer. Så det ville nok vært merkelig om de skulle engasjere seg på denne måten om ikke det har noe påvirkning. Gitlesen og Rommetvedt konkluderte i 1994 at lokale valg kan ses på som en riksgallup, men samtidig erkjente de også at en kan argumentere for at den situasjonen ser ut til å kunne være annerledes. Men de fremmer i sin forskning argumentet om at det er ikke mulig i dag å sette en klar grense for hvor lokalpolitikk begynner og rikspolitikkk slutter i alle politiske saker (Rommetvedt & Gitlesen, 1994, s. 162-163).

Selv om det ser ut til å være vanskelig å sette en klar grense mellom lokal- og nasjonalpolitikk, så kan man forske på kommunepolitikkens relevans opp mot stemmegivning og valgdeltakelse.

For eksempel så har Bergh og Bjørklund sett nærmere på valgresultater på lokalt og nasjonalt nivå med søkelys på velgervandringer. I boka *Det nære demokratiet* så kan vi lese at de har sett at det er flatere velgervandringer mellom partier ved kommunevalg enn det er ved stortingsvalg. Ved stortingsvalgene så er oppslutningsutviklingen rundt de politiske sidene sterkere enn de er ved kommunevalg (Saglie, 2009, s. 148). Dette kan tyde på at borgerne i kommuner stemmer i betydelig grad forskjellig når det kommer til kommune- og stortingsvalg. Ved kommunevalg så ser det ut til at borgerne stemmer mer stabilt enn når de skal stemme ved stortingsvalg. Velgervandringene er ikke like store ved begge valgene gjennom årene. Dermed kan det se ut til at Nilson ikke har helt rett ut ifra dette funnet. Det er en del ulike teoretikere som har forsket og endt opp med å konkludere at lokalpolitikk har faktisk noe å si.

Bjørklund og Saglie sin forskning av kommunevalgene i 1999 og 1995 kom det frem at flertallet av de spurte velgerne mente at for dem var de lokalpolitiske sakene viktigst for dem ved stemmegivning (Bjørklund & Saglie, 2000, s. 149). Den siste maktutredningen påpekte også at selv om valgdeltakelsen har gått ned så har man sett en økning av deltakelse i andre organisasjonsformer (Østerud et al., 2003, s. 115). Boken *Valgdeltakelse og lokaldemokratiet*

får også frem at vi ser en utvikling i Norge hvor det er en økning av ulike former for direkte deltakelse fremfor valgkanalen. Dette er da gjerne deltakelse som er festet i en enkeltsak fremfor helhetlig politikk og da dermed også som det står i kapittel 8 av boka *Valgdeltakelse og lokaldemokrati*: «av en mer kortvarig karakter» (Aardal, 2002, s. 197). Rommetvedt og Gitlesen har ved sin forskning på kommuner ved de ulike valgene undersøkt og konkludert med at folk legger vekt på andre forhold når de skal stemme på et parti i lokalvalg enn når de skal stemme ved nasjonalvalg (Rommetvedt & Gitlesen, 1994, s. 140-142). Altså så ser det ut til at borgerne i de ulike kommunene tenker på ulike ting når det gjelder hvem de skal stemme på og da er det nok også grunn til å tro at det er ulike ting som vil få dem til å også faktisk ta del i valget med å avgi sin stemme ved et stemmelokale.

3.2 Teori som kan forklare hvorfor det har vært variasjon i valgdeltakelse og stemmegivning

Så hva kan være årsaken til at Midtbø fant i sin forskning en utvikling mot økt variasjon mellom kommunene på faktorer som valgdeltakelse og stemmegivning? I boken *Valgdeltakelse og lokaldemokratiet* blir det argumentert at det er nok ikke en enkel grunn for at valgdeltakelsen varierer mellom kommunene, men derimot en kombinasjon ulike ting som bidrar til dette. Forklaringer som blir tatt opp i boka er (her: tydelig knyttet til individet) ressurser, mobilisering knyttet til økt bevissthet om den enkelte velgers betydning og instrumentell motivasjon knyttet til ønsket om å påvirke den offentlige politikken (Aardal, 2002, s. 23). Disse forklaringene som kan forklare variasjon i valgdeltakelse og også stemmegivning er også i tråd med forskningen til Guro Ødegård som kan leses i boka *Et robust lokaldemokrati – lokalvalget i skyggen av 22. juli* (Bergh & Christensen, 2013, s. 83) Samt er det også flere andre samfunnsforskere som påpeker faktorer som ressurser, mobilisering og instrumentell motivasjon (Franklin, 2001, s. 5.)

Tanken om den første forklaringen er at ressurser som kunnskap, hvor velstående velgerne er og om de har nok med tid kan påvirke dem når det gjelder valgdeltakelse og hvem de stemmer på. Ens utdanning kan påvirke ens stemmegivning og muligheter for å påvirke politisk. Den siste Maktutredningen påpekte at blant de gruppene som har lavest valgdeltakelse så er borgere som har lavere utdanning blant de som har opplevd kraftigst nedgang (Østerud et al. 2003, s. 78). Samt vil folk ha ulik grad av instrumentell motivasjon. Altså at folk vil oppleve forskjellige ting de får ut av å stemme. Noen i en kommune vil stemme fordi de ser det som

sin borgerplikt, andre vil unngå å bli sett ned på av andre og andre igjen opplever ikke det som viktig å stemme og vil dermed ikke bry seg om å få kritikk for å ikke ha deltatt i valget (Aardal, 2002, s. 23-28).

Ressurser vil nok også trolig ha noe å si når det kommer til lokalpartienes mulighet til å påvirke hva borgerne i en kommune skal stemme ved et lokalvalg og stortingsvalg. Dermed vil mobiliseringsgraden blant partiene variere fra kommune til kommune. Partier vil for eksempel ha ulik medlemsstørrelse og generelle ressurser i de ulike kommunen. Samt vil antallet og variasjonen av politiske organisasjoner utenom partiene som kan påvirke partiene også variere fra kommune til kommune ut ifra de samme faktorene. Ødegård har tatt opp at også at nettverk og foreningsliv med sine interesser og saker kan ha betydning på valgdeltakelsen (Berg & Christensen, 2013, s. 83).

Vedrørende stemmegivning og ressurser, så vil nok kommunens ressurser påvirke stemmegivningen og valgdeltakelsen i de ulike kommunene. Noen kommuner har større ressurser enn andre kommuner til å for eksempel sikre en god grunnskoleutdanning slik at borgerne kan bli i bedre stand til å reflektere og tenke kritisk om politikk. Dette kan også muligvis være med på å påvirke spredning i stemmegivningen, da det kan her være flere borgere i mindre ressurssterke kommuner som kan lettere gå på retorikk fremfor å undersøke mer hva den saken konkret vil føre til.

Man kan her også ha den siste maktutredningen i tankene da den konkluderte at større kommuner kan klare å løse større utfordringer (Østerud et al. 2003, s. 105). Større kommuner vil nok da ha flere andre utfordringer som de mindre kommunene ikke vil ha eller eventuelt ha i større grad. Dette kan igjen påvirke hva borgerne i de ulike kommunene vil stemme ved et lokalvalg og da gi rom for at de stemmer ulikt også ved stortingsvalget.

Robert A. Dahl tar opp i sin bok *On democracy* at en effektiv stat er blant de elementene som bør være på plass for å sikre demokratiet (Dahl, 2000, s. 140). Om ikke kommunen fungerer effektivt nok så blir jo den som demokrati svekket.

I den forbindelse så tar Ødegård opp for eksempel i sin forskning at lokalpolitikeres håndtering av konflikter ser ut til å være viktig for den lokalpolitiske stemningen i kommunen og for mobilisering av velgere (Bergh & Christensen, 2013, s. 83). Dette er forståelig da borgerne vil jo kunne være mer engasjert til å stemme om de ser at de som styrer ikke klarer å styre effektivt. Men de kan også bli passive og dermed la vær å stemme om de ikke ser noen andre som kan styre effektivt. Hver kommune vil jo ha sin unike ledelse da de

ulik befolkning og de ulike partiene i hver kommune vil ha ulike muligheter for å skolere sine politikere. Så en kan argumentere for at kommunens ledelse kan påvirke valgdeltakelsen.

Geografiske avstander er en annen forklaring for hvordan valgdeltakelse og stemmegivning i kommunene kan være forskjellige fra hverandre. Robert A. Dahl tar opp i sin forskning at størrelse på den demokratiske enheten har betydning for demokratiet. Ifølge Dahl så vil mulighetene til å aktivt ta del uten en representant synke betraktelig ved økning i størrelse for den demokratiske enheten. (Dahl, 2000, s. 108). For hvis avstanden mellom folk er for stor for at borgerne selv sammen kan ta de politiske avgjørelsene så vil det være vanskelig å bli hørt. Da er det ikke utenkelig at om avstanden for å møte de som skal representere en i kommunen (som er en representativ demokratisk enhet) er stor så vil det være mindre aktuelt for folk å ta kontakt for å bli hørt da avstanden vil være et hinder. Den siste norske Maktutredningen som var ledet av Øyvind Østerud tok også opp at størrelsen på avstand mellom borgerne og de folkevalgte i demokratiet har noe å si på forhold som valgdeltakelsen. De argumenterer for at jo mindre de politiske enhetene er jo større sannsynlighet er det for at borgerne kan nå de som styrer og da også bli hørt. Altså vil kort avstand da bidra til en lavere terskel for borgerne å diskutere med politikere (Østerud et al., 2003, s. 105) Dette kan være med på å forklare hvorfor Midtbø har ved tidligere valg funnet variasjon i valgdeltakelsen. Kortere avstand mellom borgerne og de folkevalgte kan også være med på å forklare hvorfor borgere i mindre utkantkommuner mener at kommunevalg er viktigere enn hva større og mer sentrale kommuner tenker.

Vedrørende kontakt med de folkevalgte så har Bjørklund og Saglie i sin forskning sett en utvikling hvor borgerne har i større grad tatt direkte, men også indirekte kontakt utenom valg for å påvirke politisk i sin kommune. De delte inn de ulike formene for engasjement som de kalte for «ukonvensjonell» deltakelse (her: underskriftskampanjer, aksjoner og tilsvarende) og «konvensjonell» deltakelse (her: ta direkte kontakt med politikere, organisasjonsarbeid og lignende) (Bjørkelund & Saglie, 2000: 83-91). Da selv om innbyggerne ikke stemmer i like stor grad lengre i en kommune som tidligere så betyr det ikke nødvendigvis at de ikke er politisk engasjerte lengre. Folk påvirker politikken utenom valg gjennom å engasjere seg i ulike former for enkeltsaker (Aardal, 2002, s. 197). Dette kan føre til at folk stemmer ulikt ved de ulike valgene da lokalpartier kan skille seg ut ifra deres nasjonale parti som følge av folks engasjement rund en eller flere enkeltsaker. Selv om det er kun en eller to saker som blir endret i et partiprogram så kan det være nok til at flere borgere i en kommune stemmer annerledes ved neste lokalvalg da den eller de få sakene kan være svært viktig for dem. Med

andre ord så kan borgerne stemme på lokalpartiet av et stortingsparti fordi de står for den saken, mens de vil stemme på et annet parti ved stortingsvalget ut ifra politikken.

Men kan det være andre ting som også kan forklare teoretisk for hvorfor det har vært og kanskje er en økende spredning i valgdeltakelsen og stemmegivningen mellom kommunene?

Rommetvedt har også i en annen forskning sett at ved siden av lokal politikk så ser det ut til at lokale personer har en større betydning i lokalvalg enn mange hadde tenkt. Samt at det ser også ut ifølge hans forskning at nasjonale trender ikke nødvendigvis er av så stor betydning som man gjerne ser for seg når det kommer til lokalvalg i Norge i likhet med andre land som Danmark, Sverige og Storbritannia. (Offerdal & Aars, 2000, s. 75-76,). Da er det nok også grunn til å tro at borgerne i kommunen også tenker på hva de lokale partiene faktisk mener om en eller flere saker når de stemmer og ikke bare hva rikspolitikere tar opp i debattene i mediene.

Rommetvedt har også sammen med andre som Gitlesen sett at det er variasjoner mellom de store og små kommunene når det gjelder vektlegging av ting som personer og saker. I de mindre kommunene så ser det ut til at hvem som stiller til valg har mer å si enn hva partiet har av saker, mens i de større kommunene så er det omvendt (Gitlesen & Rommetvedt, 1994, s. 144-145). Så personfokus ser ut til å spille rolle for borgerne i kommunen når det kommer til stemmegivning (og da også valgdeltakelse).

Den norske maktutredningen var negativt innstilt til det økende personfokuset med følgende kommentar om personfokusets innvirkning på politikerrollen: «...et salgsprodukt der emosjonelle medier avgjør hvem som faller i smak» (Engelstad, et al., 2003, s. 132). Borgerne kan da stemme ut ifra hvem som står på listen fremfor sakene. Den danske maktutredningen også utgitt i 2003 påpekte derimot at dette er ikke nødvendigvis negativt i et demokratisk perspektiv. Borgerne i Danmark opplevde ifølge den danske maktutredningen at det er en mindre avstand mellom dem og politikerne (Andersen, Christiansen, Jørgensen, Togeby, & Vallgård, 2003, s. 92). En av faktorene for oppfattelsen av mindre avstand mellom folk og politikere i Danmark er nok det at kommunikasjonen mellom politikerne og folket går nå i stor grad igjennom mediene med dens personfokus fremfor å gå i hovedsak mellom partiet og borgerne (Andersen et al., 2003, s. 212-215). Det er ikke utenkelig at personfokuset i norske kommuner kan ha en tilsvarende effekt med tanke på at de er mindre som demokratiske enheter og borgere kan være mer positivt innstilt på å stemme på noen de kjenner som person eller gjennom lokale medier. Ja de stemmer ikke nødvendigvis ut ifra sak, men de stemmer på

personer de tror eller er sikre på vil gjøre en god jobb. Dette gir rom for at borgerne i en kommune kan stemme Arbeiderpartiet i et stortingsvalg, men velger å stemme på Fremskrittspartiet da deres ordfører kandidat er etter deres mening en god og dyktig politiker. Dette kan nok ses opp mot Ødegårds sitt funn om at politikernes mulighet til å håndtere konflikt påvirker valgdeltakelsen (Bergh & Christensen, 2013, s. 83). Da er det ikke urimelig å tro at om borgerne ser at politikeren fra ett parti kan håndtere utfordringer bestemmer seg ikke bare for å stemme i valget, men faktisk også stemme på henne eller han som de mener er i stand til å håndtere konflikter og utfordringer.

Tankegangen om personfokusets betydning kan kobles med avstand når det gjelder forhold som stemmegivning og valgdeltakelse. Vi ser i Norge at den politiske rekrutteringen i landet er ganske desentralisert. Det er ikke så lett i dag for en som vil være folkevalgt å få en topposisjon i et parti enten på stortinget eller i en kommune om ikke de er derfra og kjenner borgerne. Er nok ulike årsaker til dette, men som Pedersen, Kjær og Eliassen påpeker i sin forskningsrapport *Institutions matter – even in the long run: on Representation, Residence Requirements, and Parachutage in Norway and Denmark*, så er Norge et land preget av avstander mellom Oslo og flere distriktsområder samt tidligere og nåværende lovverk på representasjon (Pedersen, Kjær, & Eliassen, 2004, s. 7-10).

Man kan lett tenke seg at om det er de samme partiene som styrer på nasjonalt nivå som i flere kommuner så blir lettere for de partiene som da besitter makt på nasjonalt og lokalt nivå å gjennomføre sin politikk i sterkere grad. Med andre ord så kan man tenke seg at det blir lettere å standardisere og innføre likhet mellom kommunene i Norge når det kommer til ting som offentlige tjenester og politiske ordninger om makten i lokalsamfunnet deles med de som har samme ideologi og politikk på Stortinget. Men selv om det er de samme partiene som styrer på begge nivåene så er det ikke det nødvendigvis slik at ting blir mer effektivt. Ja partiene er enige på ideologisk grunnlag i flere store saker, men det vil antakeligvis alltid være noe motstand ut ifra at de lokale variantene av partiene kan tenke seg en annen løsning på et lokalt problem enn sitt parti i Stortinget som følge igjen at de opplever at de kjenner utfordringene og borgerne som bor i sitt område bedre enn de folkevalgte på nasjonalt nivå. Fra statlig hold så blir det ifølge blant andre den siste maktutredningen fremmet et ønske om standardisering og det blir stilt krav til kommunene med det mål om at de kan alle levere like gode tjenester til sine innbyggere (Østerud, 2003, s. 107). Dette inngår i debatten som er tilknyttet forholdet mellom stat og kommune nemlig spørsmålet om lokalt selvstyre mot statlig styring for å sikre alle likt tilbud. Spørsmål som hvem av staten og kommunen som

skal ha ansvar for de ulike velferdstjenestene og om det er greit med variasjoner i tilbudet er helt klart politiske områder hvor et lokalparti kan være uenig med partiet nasjonalt (Christensen, 2004, s. 9-10). Det at det lokalpartiet kan være uenig med sitt parti på landsnivå er nok noe flere borgere i de ulike kommunene vil legge merke til og ha i bakhodet når de skal stemme ved de ulike valgene. Altså vil utfordringen om hvor langt statlig styring opp mot et lokalt selvstyre nok også ha noe å si når det kommer til stemmegivningen i kommunene ved kommune- og stortingsvalg ved siden av hvor effektive kommunene er. Borgerne kan være fornøyde med at et parti utfordrer sin egen regjering, men igjen da være mer skeptisk til å stemme på partiet ved det neste stortingsvalget.

Så når en ser på teori som kan knyttes opp eller er direkte rettet mot variasjon i valgdeltakelsen og stemmegivning så kan ting se mer lovende enn det som kan virke som tilfellet for lokaldemokratiet. Ødegård har skrevet i sin forskning på valgdeltakelse som er å finne i boken *Et robust lokaldemokrati – lokalvalg i skyggen av 22. juli 2011* følgende:

«Ethvert lokalsamfunn har sin historie, sin geografiske og demografiske kontekst, sin lokalpolitiske tradisjon og kultur» (Bergh & Christensen red., 2013, s.83).

Dette er kort og konsist nok en av de viktigste argumentene for hvorfor vi bør se en stor og gjerne økende spredning mellom kommunene når det kommer til valgdeltakelsen og stemmegivningen dem imellom. Når kommunene er forskjellige fra hverandre på disse feltene så blir det mer forståelig for hvorfor vi har ved tidligere valg sett en utvikling mot spredning på valgdeltakelsen og også stemmegivningen. Dermed bør dette være en utvikling som er å se ved de senere valgene om vi skal kunne si at ting er ikke helsvart for kommunene.

4. Metode

For min besvarelse av masteroppgave så vil jeg se på de senere valgene som foregikk etter Midtbøs forskning.

Det er ulike måter man kan undersøke lokaldemokratiets tilstand. Man kan se som nevnt tidligere på valgdeltakelsen over tid som en indikator for å måle hvor godt det står til med lokaldemokratiet. Men man kan også undersøke den lokale variasjonen slik Tor Midtbø har gjort. Det vil si at man ser på spredningen mellom kommunene når det kommer til deres valgdeltakelse og stemmegivning. Det er denne form for indikator jeg kommer til å benytte meg av i min forskning.

Jeg vil da samle inn valgstatistikk som datamateriell for de ulike kommunene fra blant annet Statistisk Sentralbyrå og NSDs kommunedatabase. Valgstatistikk som vil utgjøre mitt datamateriell er da data som for eksempel antallet stemmeberettigede i hver kommune, hvor mange borgere i mine valgte kommuner som benyttet seg av sin stemmerett, og deres samlede stemmegivning til de ulike partiene.

Tidsperioden som er i fokus for meg er kommunevalgene og stortingsvalgene i perioden 2007-2017. Men jeg vil også se på kommune- og stortingsvalg som Midtbø har forsket på for å kunne gjøre en bedre sammenligning med perioden før, da nærmere bestemt perioden 1959-2005. Jeg vil se da fra 1959 da det var dette året flere av Schei-komiteens vedtak om kommunestrukturen i Norge ble vedtatt og vi begynte å se i stor grad flere kommunesammenslåinger i Norge.

For mitt datamateriell så vil jeg ha kommunestrukturen fra 2017 som utgangspunkt. Det vil si at jeg har da funnet datamateriell på SSB og NSD for de kommunene som eksisterte i 2017 og som ikke har gjennomgått sammenslåinger i perioden 1959-2017. Dermed har jeg da kuttet ut enkelte kommuner ut fra min forskning som da ikke eksisterte i 2017. Da det går ikke an å se på om folk i for eksempel Kråkestad kommune stemte ved kommunevalget i 2015 når de ble en del av Ski kommune i 1964 (Forskrift om kommunesammenslåing, Ski m.fl., §1). Så har jeg også kuttet ut noen kommuner som eksisterte i 2017 som følge av nylige kommunesammenslåinger som betyr at nok betydelige endringer av variabler. Her er Sandefjord et konkret eksempel. Januar 2017 ble den daværende Sandefjord kommune slått sammen med Andebu og Stokke (også valgt bort) i 2017 (stortingsvalgår) til en ny storkommune som ble den største kommunen i Vestfold når det gjelder folketall (Lundbo, 2019). I mitt datamateriell så vil jeg da ha 395 kommuner som jeg vil undersøke nærmere.

Partiene jeg vil ha søkelys på er i hovedsak de samme partiene som Midtbø har sett på. Dermed vil jeg se på stemmegivning på følgende partier: Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti.

Men jeg har valgt å også ta med partiet Miljøpartiet De Grønne inn i min forskning. Miljøpartiet De Grønne kom inn på stortinget i 2013 og ser ut til å foreløpig ha stabilisert seg som et nytt nasjonalt parti i Norge. Jeg har også valgt å ta dem med i min forskning da de har vært med i flere stortingsvalg og kommunestyrevalg siden stortingsvalget i 1989. Dermed er de å finne som parti i både den perioden som Midtbø undersøkte og årene 2007-2017 som er den tidsperioden jeg undersøker med tanke på variasjon.

Et annet parti jeg kunne ha tatt med i min forskning er partiet Rødt da det kan se ut som de også har begynt å bli et etablert parti hos borgerne i landet. Men jeg har valgt å ikke ta med partiet Rødt i min forskning som følge av de ble stiftet i 2007 og at de stilte først til valg som partiet Rødt ved stortingsvalget i 2009 (Garvik, 2018). Dermed ville jeg ikke hatt like god data om dem som jeg kunne sammenligne med de andre øvrige partiene i min periode og tidligere år slik tilfellet er med Miljøpartiet De Grønne.

Datamaterialet jeg har samlet inn fra Statistisk Sentralbyrå og NSDs kommunedatabase vil jeg gå igjennom ved å ta i bruk dataprogrammet IBM SPSS Statistics. Her vil de ulike kommunenes valgdeltakelse og stemmegivning (målt i prosent) bli behandlet for å kunne gi meg informasjon som jeg kan ta opp i min analyse.

I SPSS vil det være relevant for meg i likhet med Midtbø å ta i bruk sigmakonvergens for å kunne være i stand til å bruke datamaterialet for min konklusjon på min problemstilling (NOU: 2006:7, s. 236-237). Sigmakonvergens gjør meg i stand til å kunne si noe konkret om spredningen på valgdeltakelsen og stemmegivningen ved de ulike valgene som har blitt gjennomført i de kommunene jeg undersøker. I min forskning vil variasjonskoeffisienten være et mål for sigmakonvergens da jeg ønsker å se om kommunene blir eller ikke blir likere over tid når det gjelder deres valgdeltakelse og stemmegivning.

En ting som blir viktig for meg å ta i bruk ved min forskning på spredning innenfor valgdeltakelse og stemmegivning er utregning av variasjonskoeffisienten. Formelen for å regne ut variasjonskoeffisienten er å dele standardavviket for det bestemte datamaterialet i ett år på dens gjennomsnitt. Det vil si i praksis at jeg for eksempel deler standardavviket av valgdeltakelsen (prosentandel) ett år på gjennomsnittet av valgdeltakelsens prosentandel det året. Et konkret eksempel på en slik utregning vil være:

Tabell 1 Eksempel på utregning av variasjonskoeffisienten

Standardavvik på valgdeltakelsen i 1959	Gjennomsnitt av valgdeltakelsen i 1959	Utregning	Variasjonskoeffisienten for valgdeltakelsen i 1959
7,46601	70,4536	7,46601 / 70,4536	0,105970616

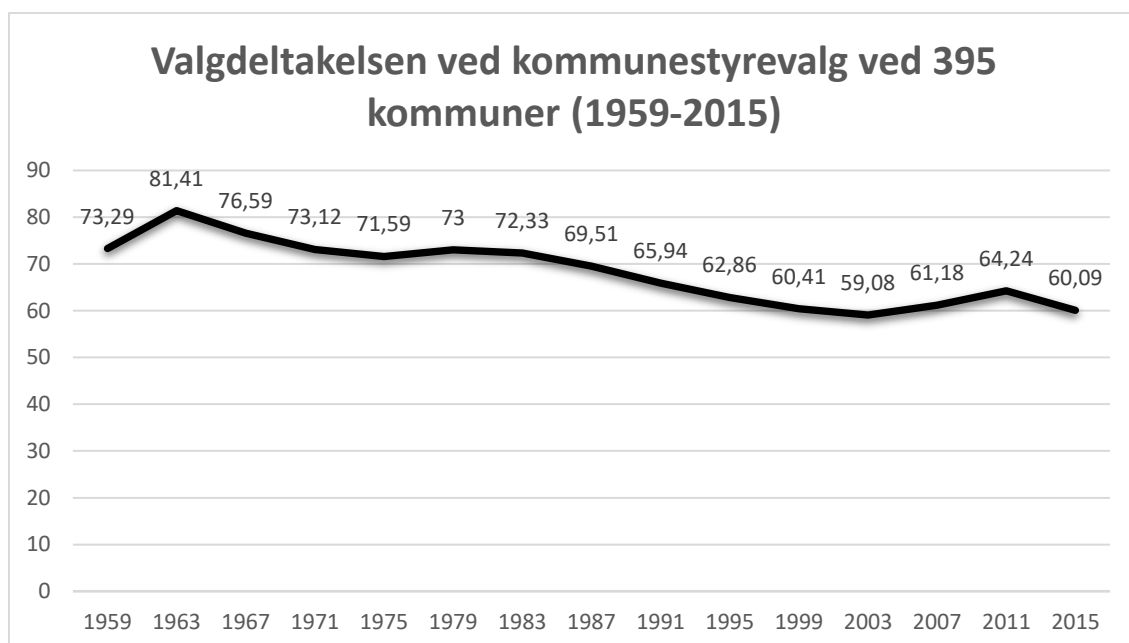
Funnene jeg gjør i min analyse vil da sammen med nevnte teori (særlig Midtbø) være sentral for min konklusjon.

5. Analyse

5.1 Valgdeltakelse

5.1.2 Kommunevalg

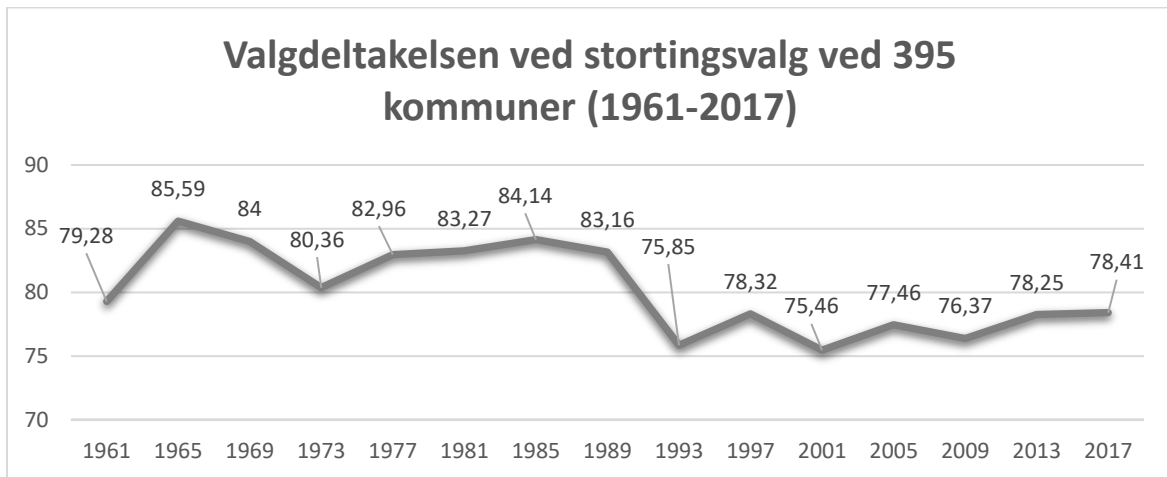
Vi kan observere en tydelig trend ved utviklingen for valgdeltakelsen ved kommunestyrevalg etter at Stortinget tok flere vedtak for kommune-Norge som følge av Schei-komiteens innspill (Regjeringen, 2017). Til tross for enkelte år som 1963 og 2011 så kan en observere at valgdeltakelsen har som tidligere nevnt sunket. Den har gått fra å være på rundt 70 % på 70-80-tallet til å være på rundt 60 % i nyere tid.

Figur 1 Valgdeltakelsen ved kommunevalg (1959-2015) ved 395 kommuner

En annen ting det er verdt å nevne i forhold til valgdeltakelsen ved kommunestyrevalg er at til tross for en nedgang så har valgdeltakelsen vært ganske stabil. Det er ikke så mye svingninger å se på valgdeltakelsen her.

5.1.3 Stortingsvalg

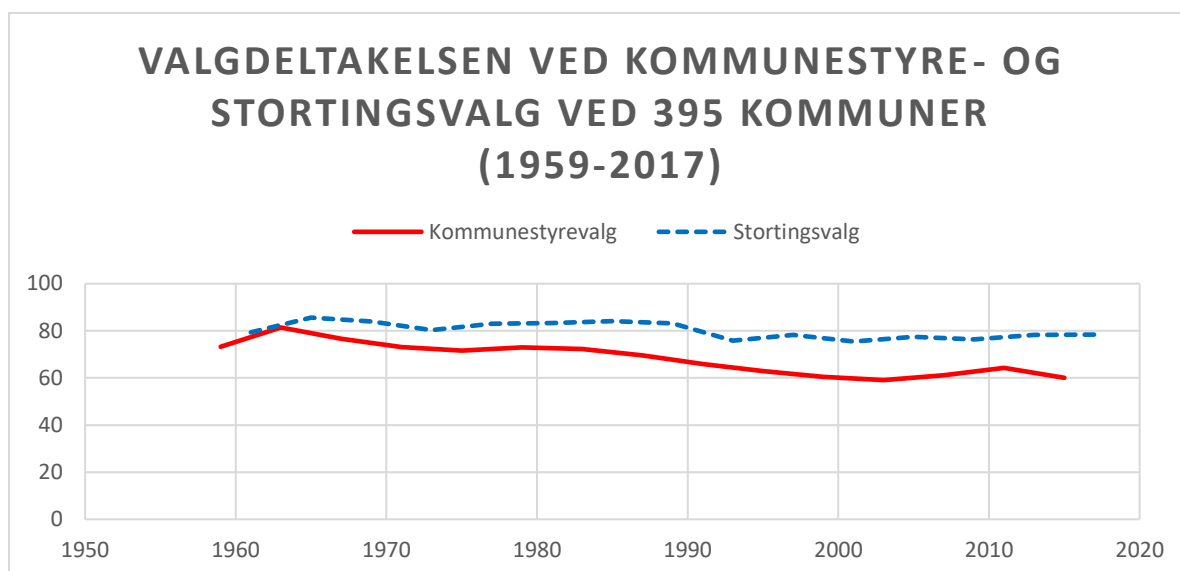

Figur 2 Valgdeltakelsen ved stortingsvalg (1961-2017)

Ved å observere valgdeltakelsen ved stortingsvalg så ser vi noe likt, men også en del ulikheter om man sammenligner den med valgdeltakelsen på kommunenivå.

For å ta en likhet så kan man notere ned en nedgang på valgdeltakelse siden flere av Schei-komiteens innstillinger ble vedtatt på Stortinget. Fra å være over 80 % fra stortingsvalget i 1965 så har den gått ned til rundt 70 % fra og med begynnelsen av 90-tallet.

Men det kan også virke som den har begynt å stabilisere seg når en ser på de siste valgene. Da i motsetning til kommunestyrevalgene så har utviklingen vært mer ustabil. For eksempel så økte valgdeltakelsen betraktelig ved stortingsvalget i 1965 fra stortingsvalget i 1961. Et annet eksempel på et år som skiller seg litt ut er 1993. Valgdeltakelsen har da i 1993 falt sterkt fra det forrige stortingsvalget i 1989.

Figur 3 Valgdeltakelsen ved kommunestyre- og stortingsvalg ved 395 kommuner (1959-2017)

5.1.4 Spredning for valgdeltakelsen

Når jeg regner ut variasjonskoeffisienten ved de 395 kommunene ved kommunestyre- og stortingsvalgene i perioden 1959-2017 ut ifra mitt datamateriell så får jeg følgende tabeller:

Tabell 2 Tabell over variasjonskoeffisienten for valgdeltakelsen ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2019)

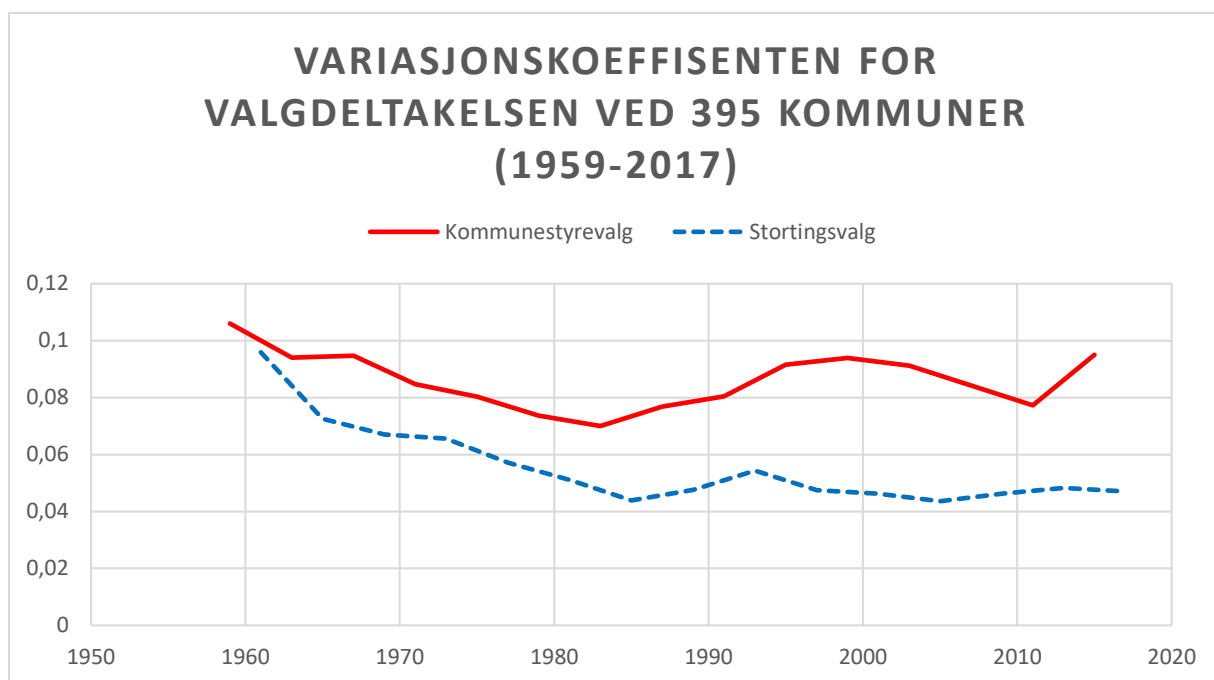
År	Variasjonskoeffisienten for valgdeltakelsen ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)
1959	0,1060
1963	0,0940
1967	0,0947
1971	0,0847
1975	0,0803
1979	0,0737
1983	0,0700
1987	0,0768
1991	0,0804
1995	0,0915

1999	0,0939
2003	0,0912
2007	0,0843
2011	0,0773
2015	0,0950

Tabell 3 Tabell over variasjonskoeffisienten ved stortingsvalg ved 395 kommuner (395 kommuner)

År	Variasjonskoeffisienten ved stortingsvalg (1961-2017) ved 395 kommuner
1961	0,0959
1965	0,0726
1969	0,0670
1973	0,0656
1977	0,0572
1981	0,0511
1985	0,0439
1989	0,0476
1993	0,0543
1997	0,0475
2001	0,0462
2005	0,0436
2009	0,0462
2013	0,0483
2017	0,0470

Disse utregningene kan jeg da plassere i et linjediagram for å se utviklingen og trenden mer oversiktlig i et grafisk perspektiv.

Figur 4 Variasjonskoeffisienten for valgdeltakelsen ved 395 kommuner (1959-2017)

Her i linjediagrammet så kan vi se en tydelig utvikling for valgdeltakelsen hvor den går fra å være ganske nær hverandre på spredningsgrad ved begynnelsen av 1960-tallet til å skille seg fra hverandre. Interessant her at variasjonskoeffisienten for valgdeltakelsen ved kommunestyre- og stortingsvalg ser ut til å ha nærmet seg hverandre litt i valgene rundt siste halvdel av 2000-tiåret for å så skille seg sterkt igjen ved valgene 2011 og 2013.

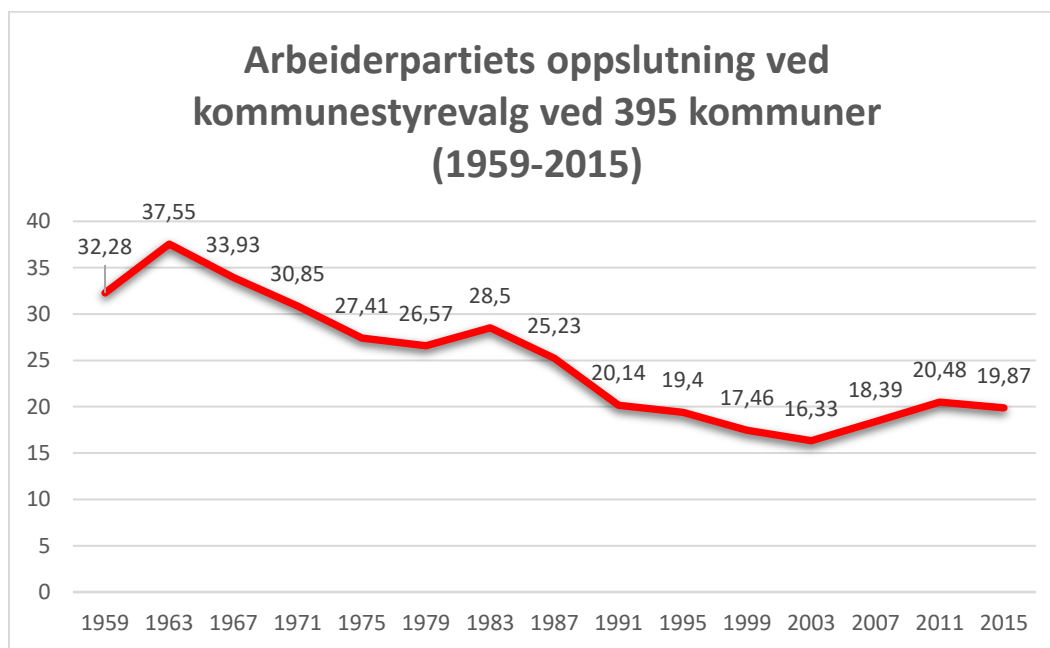
Når det gjelder selve variasjonskoeffisienten så ser det ut til å være større spredning mellom kommunene når det kommer til kommunestyrevalg enn ved stortingsvalg. Utviklingen for variasjonskoeffisienten til stortingsvalg ser ut til å være mer nedgående enn kommunestyrevalg. Men den kan virke som den har begynt å stabilisere seg litt over 0,04 i de siste valgene.

5.2 Stemmegivning

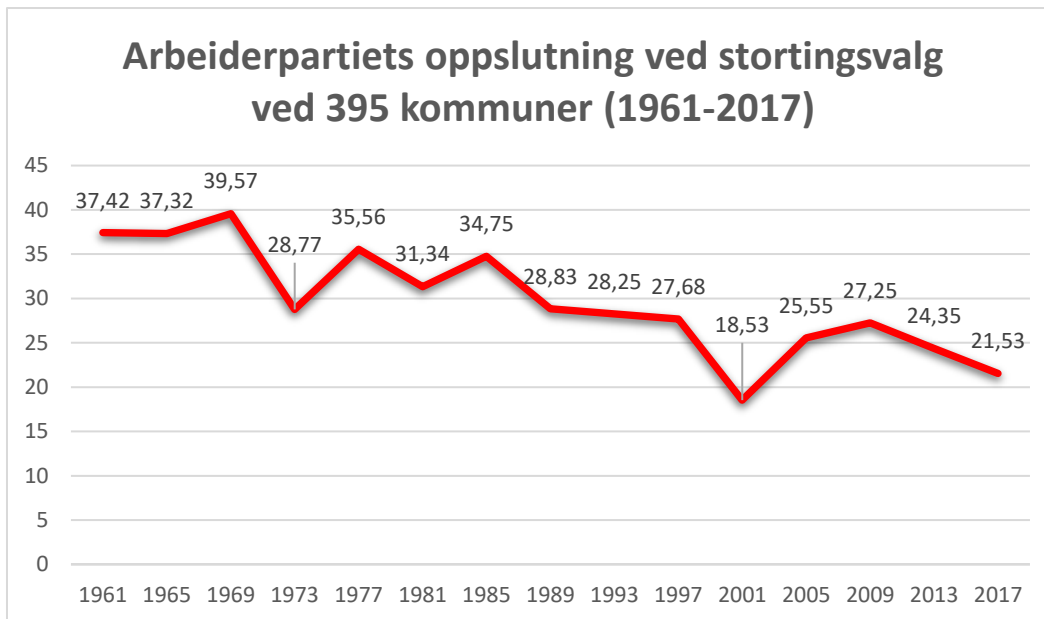
5.2.1 Arbeiderpartiet

5.2.1.1 Oppslutning til Arbeiderpartiet ved kommunestyre- og stortingsvalg

Når en ser nærmere på Arbeiderpartiets oppslutning ved kommunestyrevalgene og stortingsvalgene i perioden 1959-2017 så kan en observere noen likheter og ulikheter ved disse valgene.

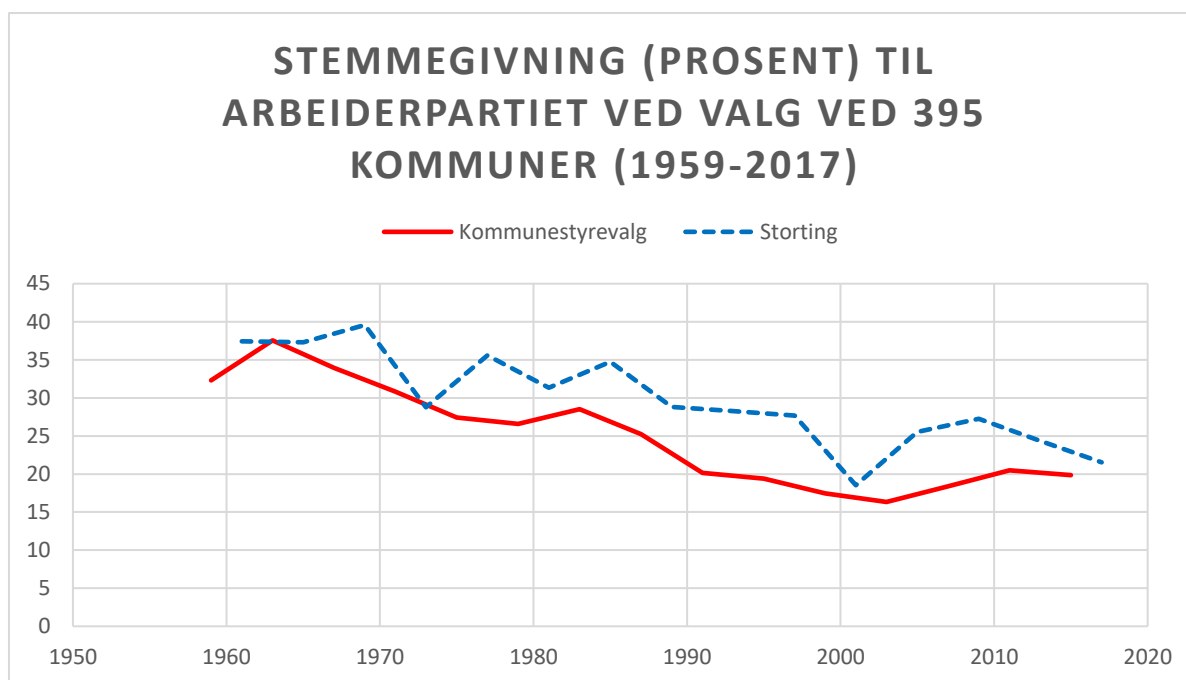
Figur 5 Arbeiderpartiets oppslutning ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

Figur 6 Arbeiderpartiets oppslutning ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

Vi ser i begge linjediagrammene en generell nedgående utvikling for Arbeiderpartiets oppslutning kommunestyre- og stortingsvalg. Nedgangen for Arbeiderpartiet er nokså så stabile både ved lokal- og nasjonalvalg. Men Arbeiderpartiet ser ut til å være mer stabilt som parti ved valgene på kommunenivå enn ved nasjonalt nivå.

Ved stortingsvalgene så ser vi at Arbeiderpartiet gjør noen enkelte større oppsving og nedsving ved valgene 1973, 1977, 2001 og 2005. Interessant her er at her ser vi to og to valg i to tiår hvor den første er et kraftig fall mens den andre er sterk oppgang. Stortingsvalget i 2001 var det dårligste valget partiet har gjort i denne perioden. Mens ved stortingsvalget i 2005 har oppslutningen økt sterkt fra valget før. Fra en liten oppgang ved stortingsvalget i 2009 fra valget i 2005 så ser det ut til nå å være en stabil nedgang igjen ved stortingsvalgene 2013 og 2017. På lokalnivå derimot så ser det ut til at Arbeiderpartiet har ved valgene 2007, 2011 og 2015 fått et oppsving og kanskje begynner å stabilisere seg rundt et visst nivå på stemmegivning. Men det er for tidlig å si kunne si noe sikkert om det på nåværende tidspunkt.

Figur 7 Stemmegivning (prosent) til Arbeiderpartiet ved valg 395 kommuner (1959-2017)

5.2.1.2 Spredning for stemmegivning til Arbeiderpartiet

Ved utregning av variasjonskoeffisienten for stemmegivning for Arbeiderpartiet så fikk jeg følgende resultater:

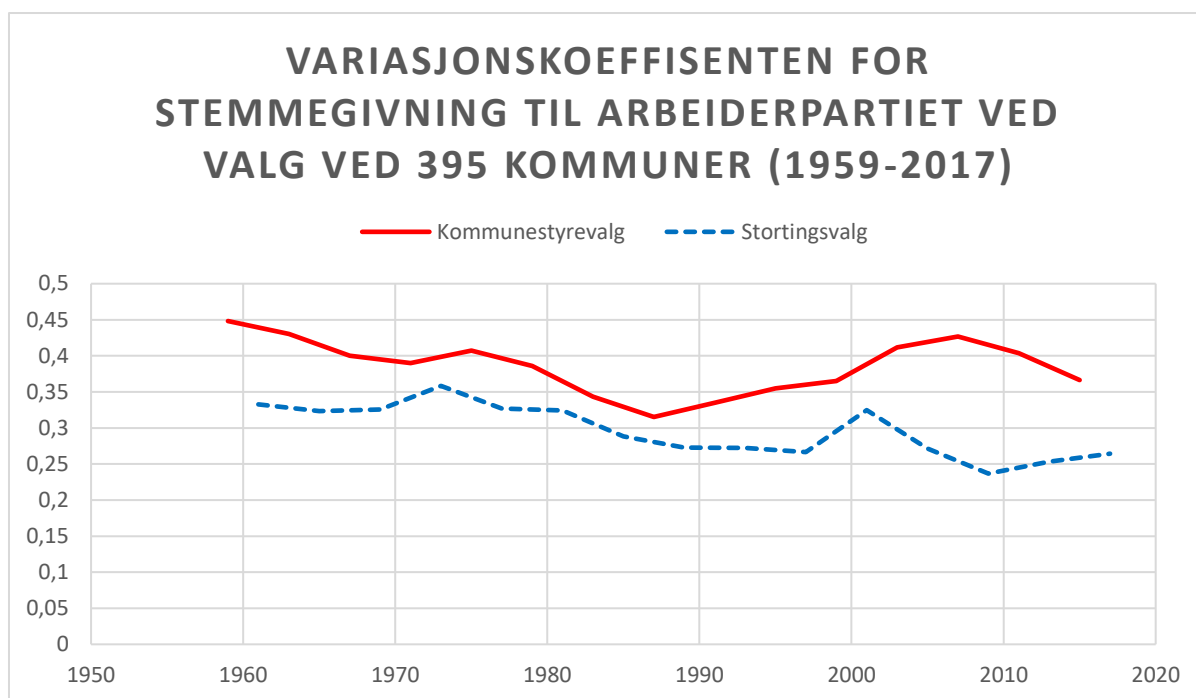
Tabell 4 Tabell over variasjonskoeffisienten for oppslutningen til Arbeiderpartiet ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

År	Variasjonskoeffisienten for oppslutningen til Arbeiderpartiet ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)
1959	0,4482
1963	0,4305
1967	0,3999
1971	0,3901
1975	0,4073
1979	0,3861
1983	0,3434
1987	0,3152
1991	0,3349
1995	0,3549
1999	0,3650

2003	0,4118
2007	0,4266
2011	0,4037
2015	0,3663

Tabell 5 Tabell over variasjonskoeffisienten for oppslutningen til Arbeiderpartiet ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

År	Variasjonskoeffisienten for oppslutningen til Arbeiderpartiet ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)
1961	0,3325
1965	0,3235
1969	0,3256
1973	0,3583
1977	0,3270
1981	0,3242
1985	0,2881
1989	0,2729
1993	0,2721
1997	0,2665
2001	0,3246
2005	0,2713
2009	0,2367
2013	0,2534
2017	0,2645

Figur 8 Variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Arbeiderpartiet ved valg ved 395 kommuner (1959-2017)

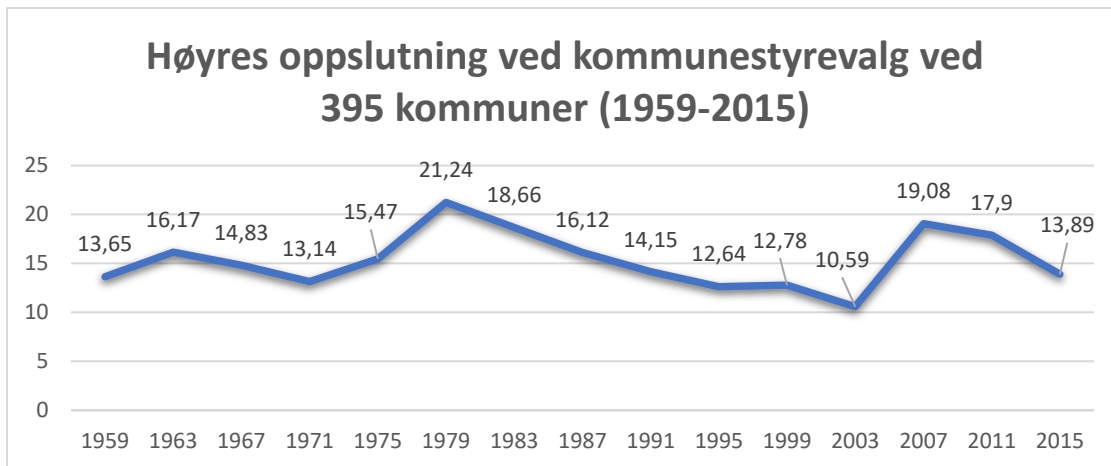
I likhet med valgdeltakelsens variasjonskoeffisienten så er det mindre spredning mellom kommunene når det gjelder stortingsvalg enn kommunestyrevalg. Vi ser også at spredningen i stemmegivning ser ut til å øke ved de siste valgene som Midtbø undersøkte nemlig stortingsvalget 2005 og kommunestyrevalget 2007.

Men noe som er verdt å merke seg er at det ser ut til at det blir mindre forskjeller ved spredning i stemmegivningen til Arbeiderpartiet ved de ulike valgene etter 2010. Det er enda tydelig forskjell, men det er første gang i en lengre periode hvor variasjonskoeffisienten nærmer seg både ved stortings- og kommunestyrevalg.

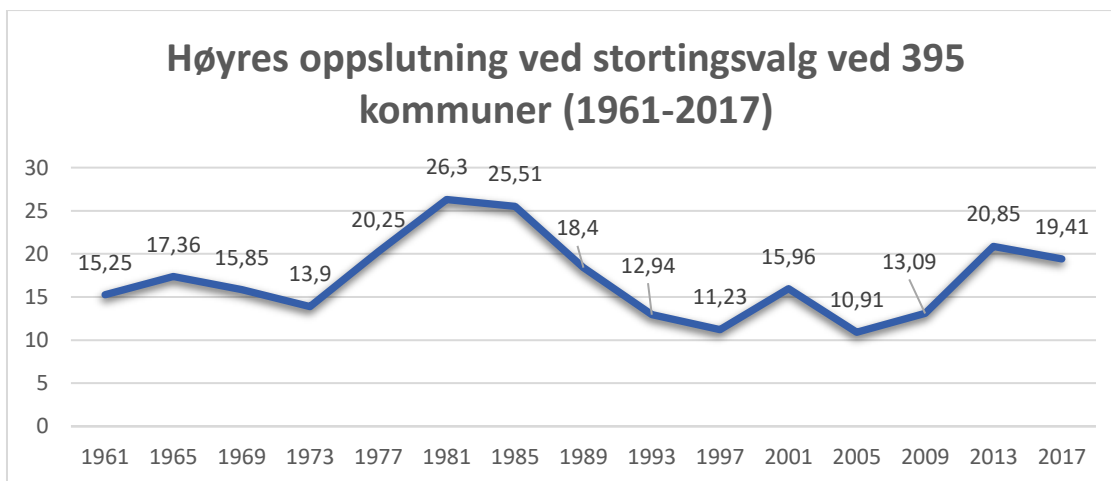
5.2.2 Høyre

5.2.2.1 Oppslutning til Høyre ved kommunestyre- og stortingsvalg

Høyres oppslutning ved kommunestyre- og stortingsvalg nokså lik utvikling på slutten av 50-tallet og begynnelsen av 60-tallet. Vi ser en oppgang ved valgene 1963/1965 fra valgene i 1959/1961. Så ser vi en mindre periode med nedgang ved både kommunestyre- og stortingsvalgene frem mot valgene i 1971 og 1973.

Figur 9 Høyres oppslutning ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

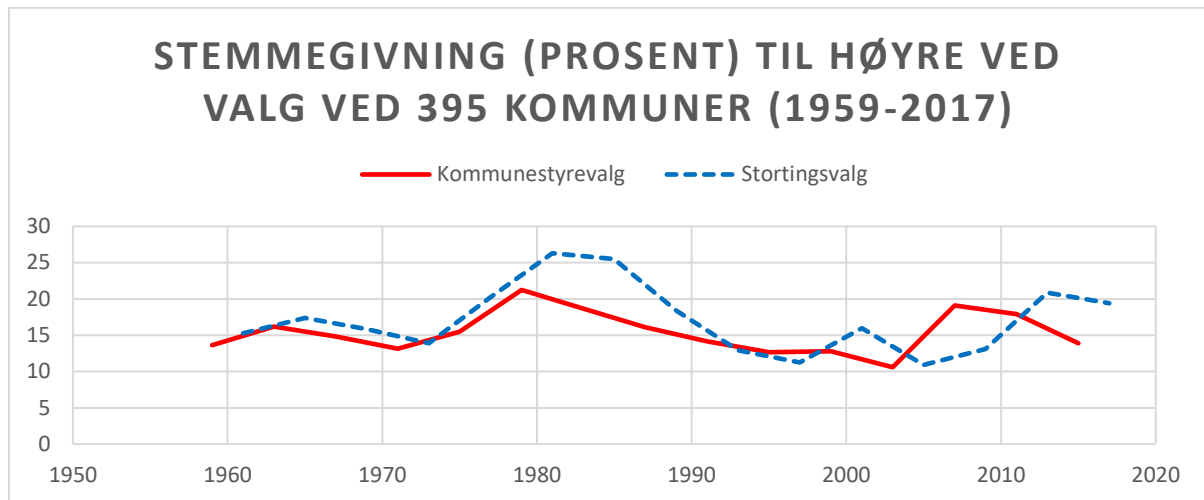
Figur 10 Høyres oppslutning ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

Men fra begynnelsen av 1970-tallet så ser vi ulike utviklinger for Høyres oppslutning ved kommunestyre- og stortingsvalg.

Når det gjelder kommunestyrevalg så har Høyre en framgang ved de senere valgene på 1970-tallet. Etter et sterkt kommunestyrevalg i 1979 så opplever Høyre en lengre periode med stabil nedgang til de opplever som parti en sterk framgang ved kommunevalget i 2007. Men når en ser på de siste to kommunestyrevalgene så ser det ut til at Høyre igjen opplever nedgang. Nedgangen mellom 2011 til 2015 var mer brå enn nedgangen de opplevde fra 2007 til 2011.

Vi ser en kraftigere fremvekst for Høyre ved stortingsvalgene mot slutten av 70-tallet enn ved kommunestyrevalgene. Partiet holder seg oppe på sin høyeste valgoppslutning på det meste av 1980-tallet. Partiet begynner å gå ned etter stortingsvalget i 1985 og har en ganske bratt nedgående utvikling til slutten av 90-tallet. Høyre opplever et sterkt hopp ved stortingsvalget i

2001. I det påfølgende stortingsvalget i 2005 så mistet Høyre en del stemmer for ved stortingsvalgene i 2013 og 2017 å befinne seg nå på et høyere nivå igjen.

Figur 11 Stemmegivning (prosent) til Høyre ved valg ved 395 kommuner (1959-2017)

5.2.2.2 Spredning for stemmegivning til Høyre

Ved utregning for variasjonskoeffisienten til dem som stemmer Høyre ved mine valgte 395 kommuner så får vi disse tallene og følgende linjediagram:

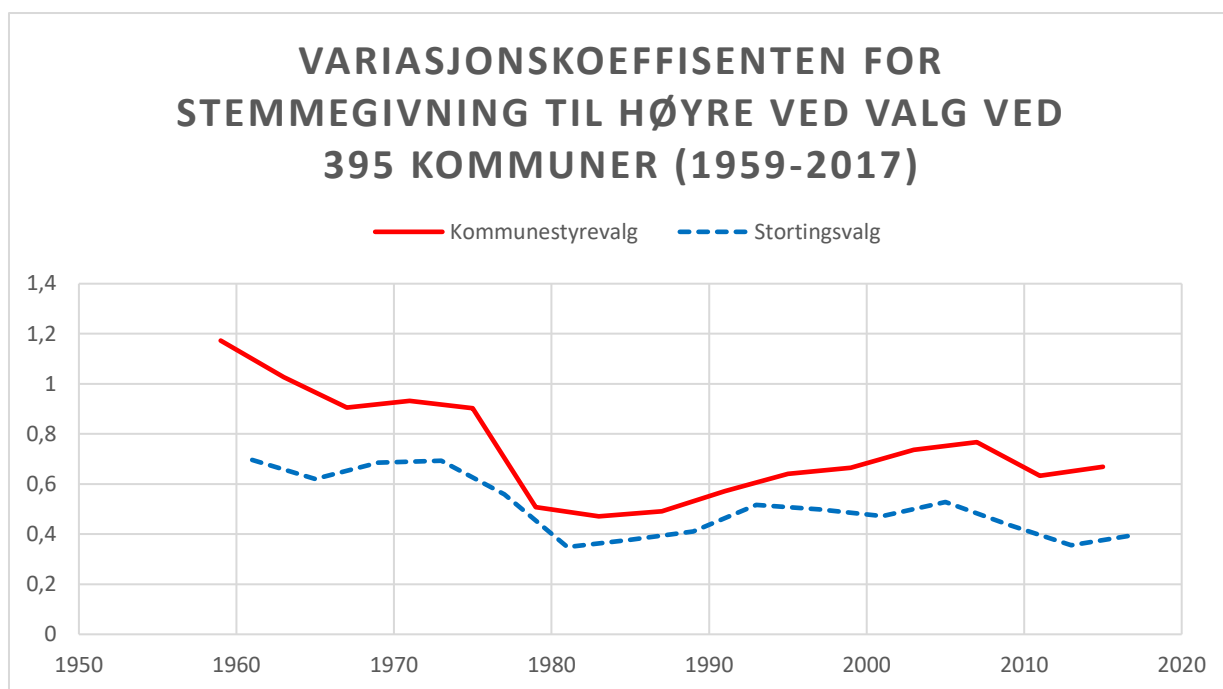
Tabell 6 Tabell over variasjonskoeffisienten for oppslutningen til Høyre ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

År	Variasjonskoeffisienten for oppslutningen til Høyre ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)
1959	1,1728
1963	1,0265
1967	0,9050
1971	0,9321
1975	0,9029
1979	0,5080
1983	0,4710
1987	0,4911
1991	0,5712
1995	0,6409
1999	0,6646
2003	0,7371

2007	0,7671
2011	0,6334
2015	0,6683

Tabell 7 Tabell over variasjonskoeffisienten for oppslutningen til Høyre ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

År	Variasjonskoeffisienten for oppslutningen til Høyre ved stortingsvalg (1961-2017) ved 395 kommuner
1961	0,6963
1965	0,6199
1969	0,6852
1973	0,6925
1977	0,5587
1981	0,3484
1985	0,3774
1989	0,4103
1993	0,5163
1997	0,4993
2001	0,4714
2005	0,5279
2009	0,4377
2013	0,3554
2017	0,3962

Figur 12 Variasjonskoeffisienten for Stemmegivning til Høyre ved valg ved 395 kommuner (1959-2017)

Variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Høyre ser ut til å være mer stabil og også på et lavere nivå ved stortingsvalg. Mens variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Høyre ved kommunestyrevalg har for eksempel en litt mer brå nedgang på slutten av 1970-tallet enn hva variasjonskoeffisienten ved stortingsvalgene innenfor samme periode.

Når det gjelder avstanden på spredningsnivå for Høyres stemmer så nærmet variasjonskoeffisienten seg ved begge valgnivåene mot slutten av 1970-tallet. Men har siden den gang til nyere tid beveget seg fra hverandre. Det ser ut til at det har ved de siste valgene vært en større forskjell mellom valgene når det kommer til spredning for stemmegivning til Høyre i de ulike kommunene.

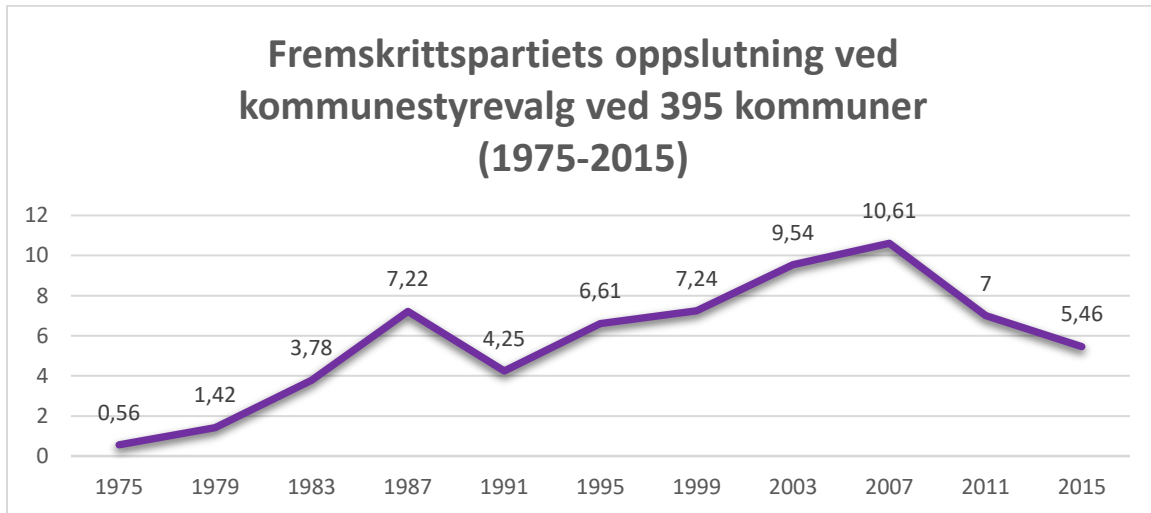
5.2.3 Fremskrittspartiet

5.2.3.1 Oppslutning til Fremskrittspartiet ved kommunestyre- og stortingsvalg

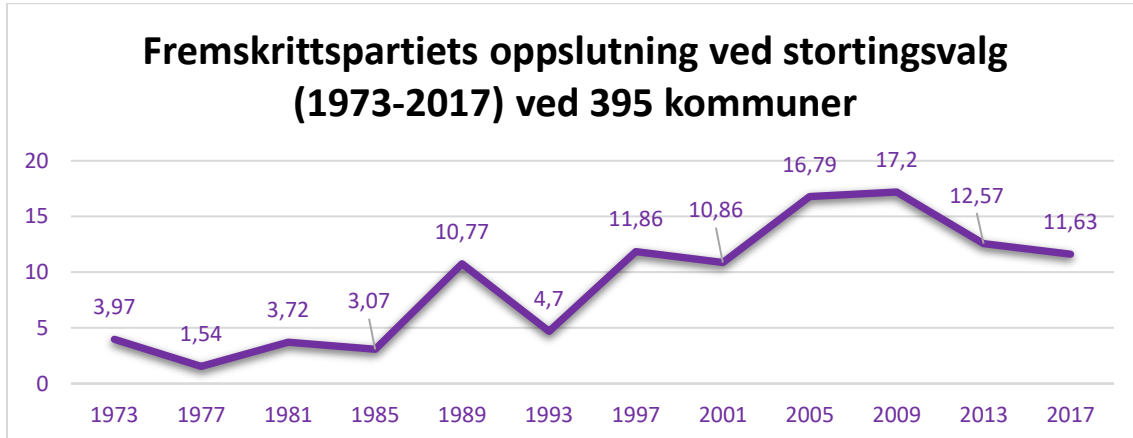
Når jeg ser nærmere på dataene jeg har for Fremskrittspartiet så er det en del interessante observasjoner. Begge linjediagrammene har en trend med en utvikling som er positiv. Samt så ser det ut til at perioden jeg har særlig sett på (2007-2017) at de begge begynner å bevege seg nedover etter å ha nådd et toppunkt ved kommunestyrevalget i 2007 og stortingsvalget i

2009. Det er for tidlig å si om dette er en begynnelse på en endring av trenden, men ved både kommune- og stortingsvalg så har utviklingen vært nokså lik av karakter selv om FrP ved Stortingsvalg ligger på et høyere nivå og er mindre stabil på oppslutningen.

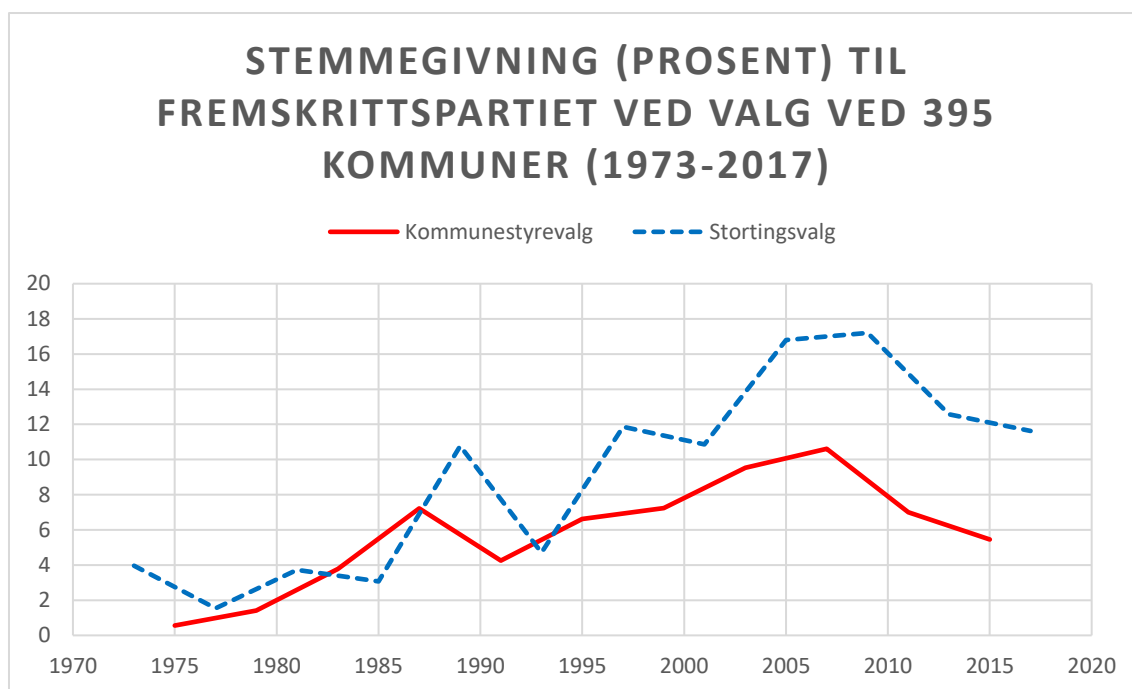
FrP har begynt smått ved sine første valg på nasjonalt og lokalnivå for å senere bli en av de mer etablerte partiene ved kommunestyre- og stortingsvalgene.

Figur 13 Fremskrittspartiets oppslutning ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1975-2015)

Figur 14 Fremskrittspartiets oppslutning ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1973-2017)

Figur 15 Stemmegivning (prosent) til Fremskrittspartiet ved valg ved 395 kommuner (1973-2017)

5.2.3.2 Spredning for stemmegivning til Fremskrittspartiet

For Fremskrittspartiet fikk jeg følgende tall ved utregning av variasjonskoeffisienten ved de 395 kommunene i min forskning:

Tabell 8 Tabell over variasjonskoeffisienten for FrP ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1975-2015)

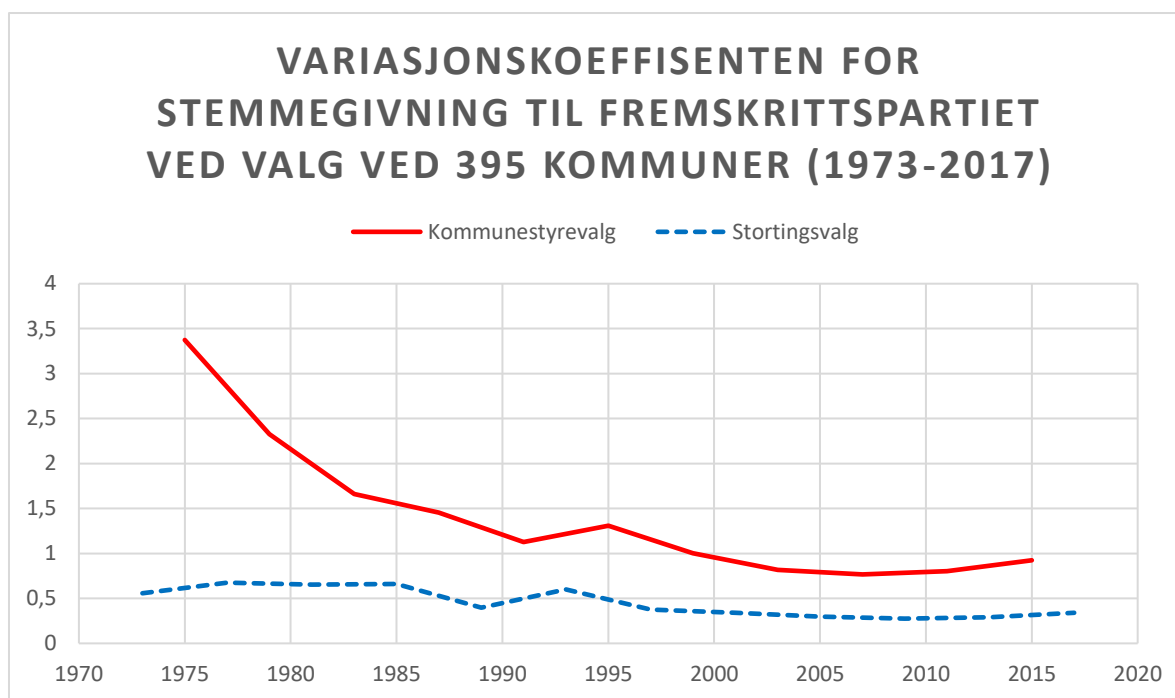
År	Variasjonskoeffisient for FrP ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1975-2015)
1975	3,3738
1979	2,3277
1983	1,6623
1987	1,4552
1991	1,1259
1995	1,3097
1999	1,0020
2003	0,8167
2007	0,7670
2011	0,8021

2015	0,9226
------	--------

Tabell 9 Tabell over variasjonskoeffisienten for FrP ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1973-2017)

År	Variasjonskoeffisient for FrP ved stortingsvalg (1973-2017) ved 395 kommuner
1973	0,5579
1977	0,6752
1981	0,6520
1985	0,6624
1989	0,3989
1993	0,6015
1997	0,3769
2001	0,3391
2005	0,2988
2009	0,2754
2013	0,2918
2017	0,3414

Variasjonskoeffisienten ved de ulike årene vil da få følgende grafiske fremstilling ved å sette dem inn i et linjediagram over årene 1973-2017:

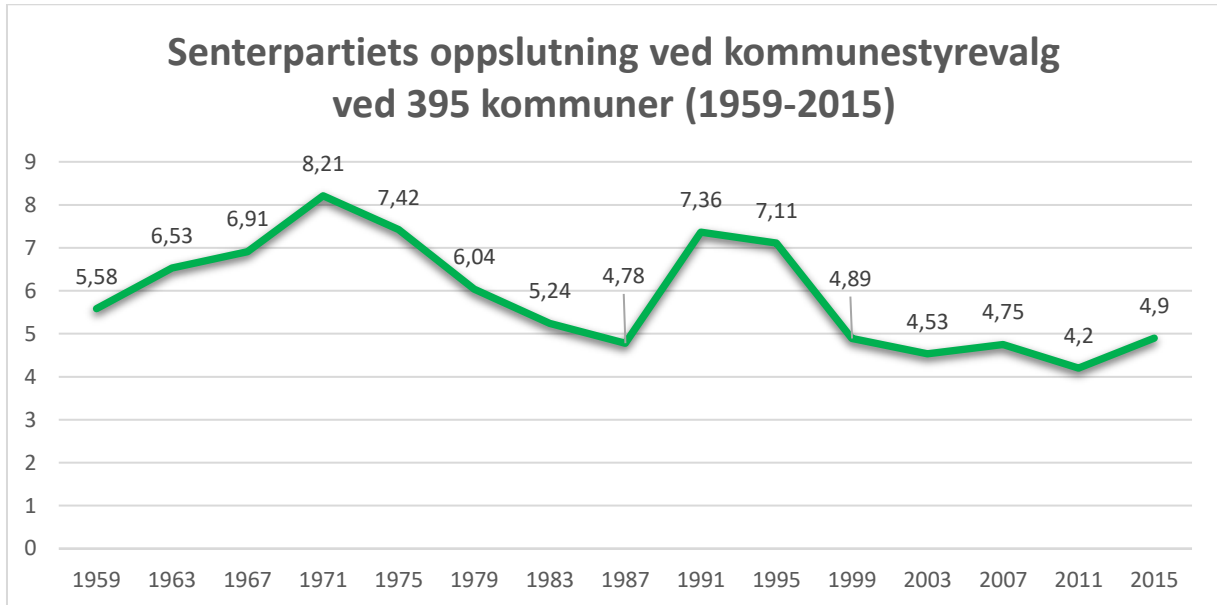
Figur 16 Variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Fremskrittspartiet ved valg ved 395 kommuner (1973-2017)

Her kan vi se tydelig at spredningen mellom kommunene for stemmegivning til Fremskrittspartiet har blitt mindre fra kommunestyrevalget i 1975 og fremover. Nedgangen her er særlig sterkt da til 90-tallet hvor den ved valgene senere går litt opp og ned. Så det kan virke som at spredningen holder seg mer stabil ved stortingsvalgene.

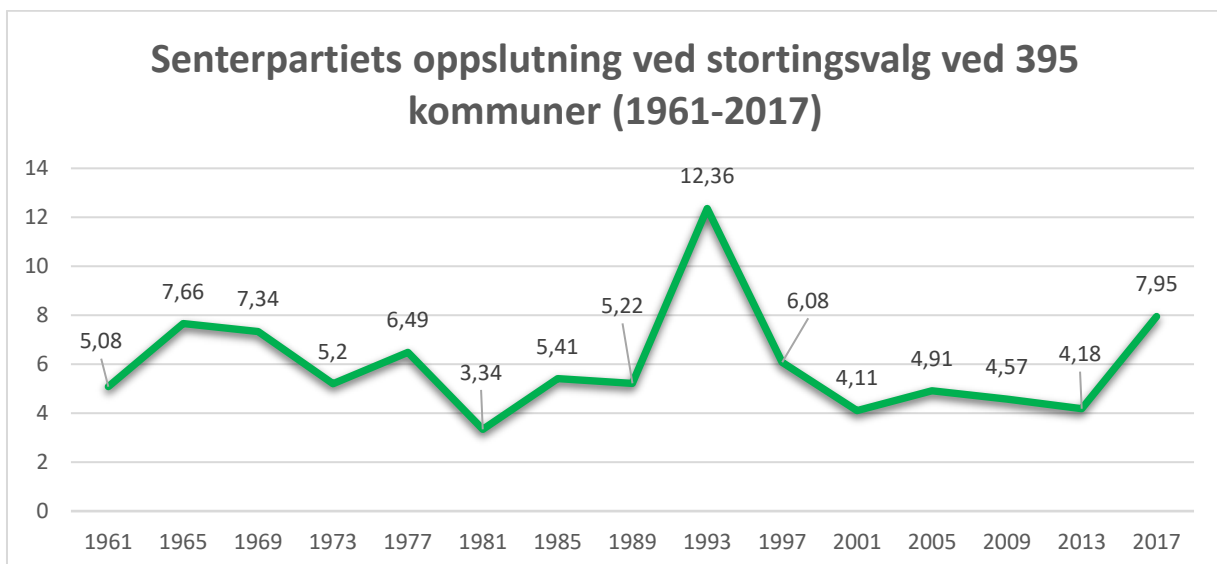
Men selv om avstanden i spredningsnivå ved de ulike valgene er mindre i nyere tid enn det de var på begynnelsen av 1970-tallet, så kan det virke som at ved de to siste kommunestyrevalgene så øker forskjellen på spredningsnivået mellom kommunene. Altså kan det se ut til at forskjellen på variasjonskoeffisienten begynner å øke igjen mellom de to valgnivåene ved de siste kommune- og stortingsvalgene. Men det er for tidlig å si om dette er en utvikling som vil fortsette og ut ifra tidligere utvikling så virker variasjonskoeffisienten ganske stabil og på et lavere nivå i det lengre løp.

5.2.4 Senterpartiet

5.2.4.1 Oppslutningen til Senterpartiet ved kommunestyre- og stortingsvalg

Figur 17 Senterpartiets oppslutning ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

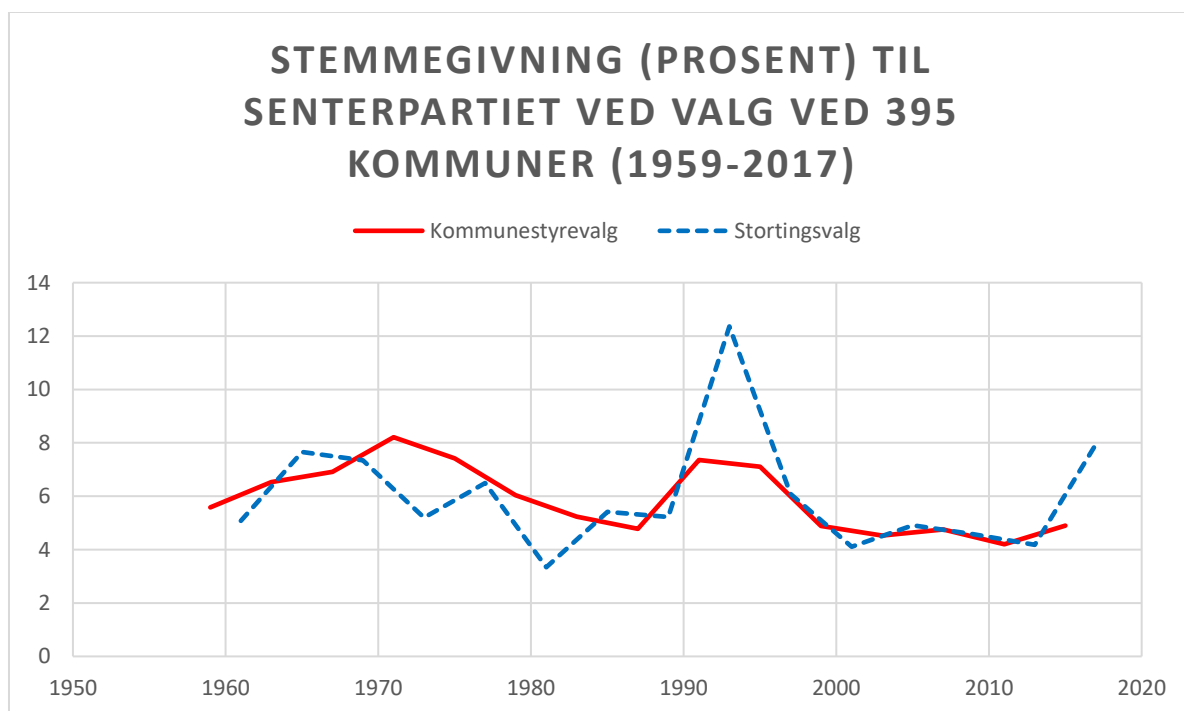

Figur 18 Senterpartiets oppslutning ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

Det er en del likheter, men også ulikheter mellom utviklingene i stemmegivningen til Senterpartiet ved kommunestyrevalg og stortingsvalg. Senterpartiet gikk en del opp på 1960-tallet samt opplevde nedgang her ved stortingsvalget i 1973 og kommunestyrevalget i 1975. Vi ser også en likhet for utviklingen av oppslutningen ved valgene ved begynnelsen av 1990-tallet. Det er en ganske tydelig

kraftig fremgang for Senterpartiet ved kommunestyrevalget i 1991 og stortingsvalget i 1993. Framgangen ved disse valgene blir da raskt fulgt av sterk nedgang mot slutten av 90-tallet ved stortingsvalget i 1997 og kommunestyrevalget i 1999.

Men det er også klare forskjeller også på lokalt og nasjonalt nivå når det kommer til om folk stemte på Senterpartiet ved valg. Senterpartiet ser ut til å være mer stabile ved kommunestyrevalg enn de er ved stortingsvalg. Her har partiet betydelige svingninger i sin oppslutning mens har en mer stabil nedgang og oppgang ved flere av valgene på kommunenivå.

Figur 19 Stemmegivning (prosent) til Senterpartiet ved valg ved 395 kommuner (1959-2017)

5.2.4.2 Spredning for stemmegivning til Senterpartiet ved kommunestyre- og stortingsvalg

Ved de ulike kommunestyre- og stortingsvalgene så har jeg ut ifra mitt datamateriell regnet ut den følgende variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Senterpartiet i årene 1959 til 2015:

Tabell 10 Tabell over variasjonskoeffisienten for Senterpartiet ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

År	Variasjonskoeffisienten for Senterpartiet ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)
1959	1,0471
1963	0,9435

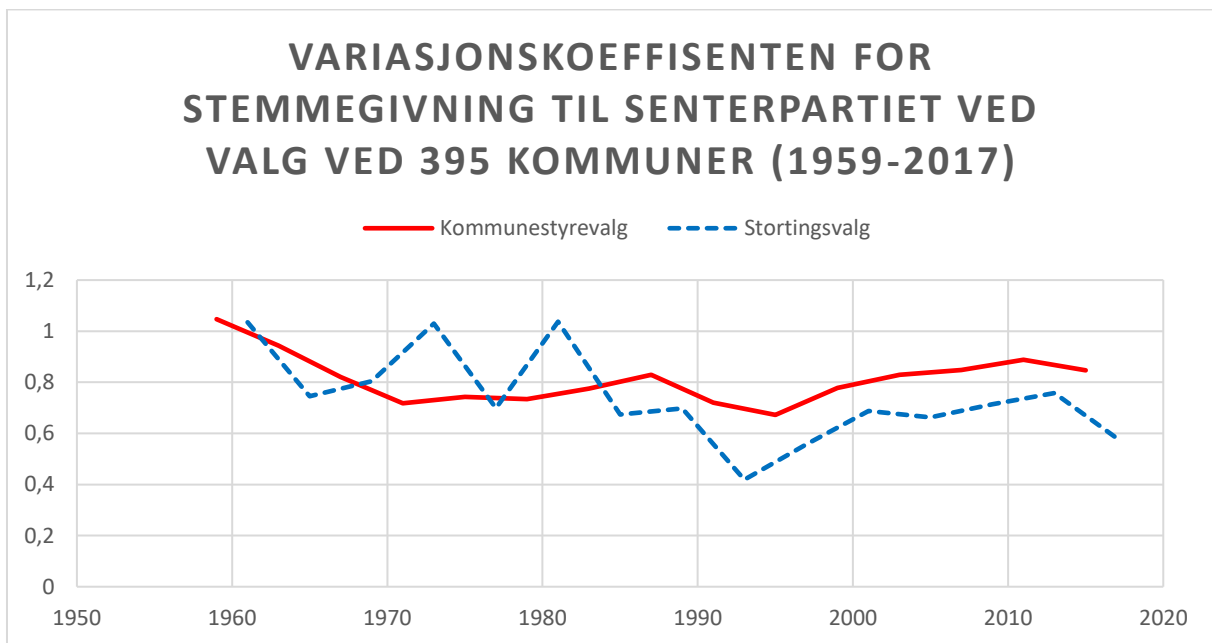
1967	0,8202
1971	0,7180
1975	0,7427
1979	0,7343
1983	0,7755
1987	0,8288
1991	0,7200
1995	0,6724
1999	0,7780
2003	0,8299
2007	0,8479
2011	0,8882
2015	0,8473

Tabell 11 Tabell over variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Senterpartiet ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

År	Variasjonskoeffisienten for Senterpartiet ved stortingsvalg (1961-2017) ved 395 kommuner
1961	1,0348
1965	0,7453
1969	0,8044
1973	1,0299
1977	0,6988
1981	1,0372
1985	0,6734
1989	0,6978
1993	0,4188
1997	0,5579
2001	0,6883
2005	0,6622
2009	0,7141
2013	0,7578
2017	0,5816

Når en setter disse summene i et linjediagram kan vi se utviklingen til spredningen mellom kommunene når det kommer til stemmegivningen til Senterpartiet ved de ulike valgene.

For det første så kan man se noe tilsvarende slik en kan se i stemmegivningen til KrF, nemlig det at ved enkelte stortingsvalg så gikk variasjonskoeffisienten opp og forbi ved kommunestyrevalg i samme periode. Dette gjelder stortingsvalgene i 1977 og 1981. Men generelt sett så har utviklingen vært sånn at det har vært en avstand i spredningsnivået hvor spredningen har vært høyest ved kommunestyrevalg og lavere samt mer ustabil ved stortingsvalg.

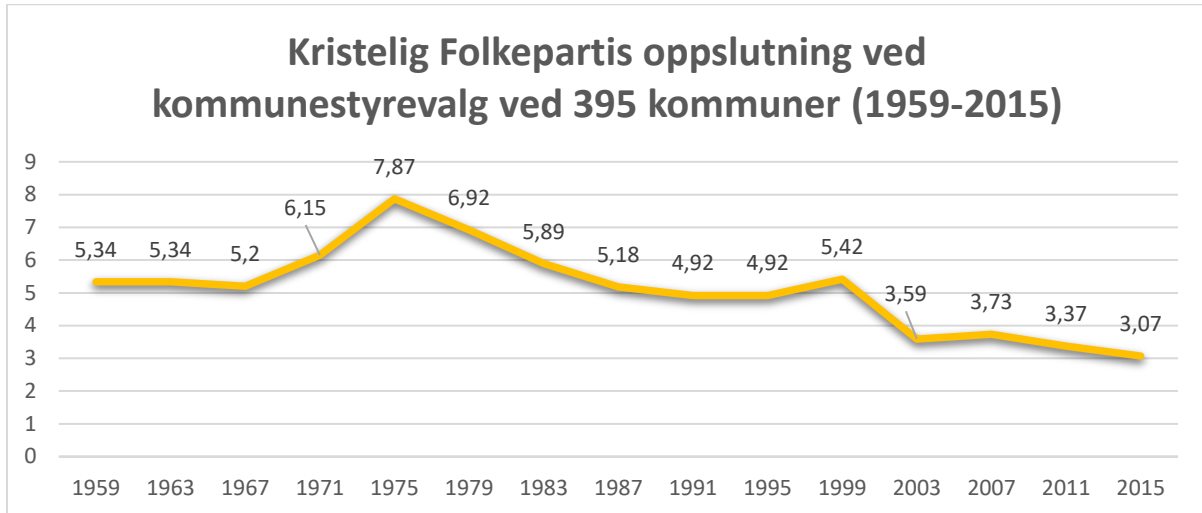

Figur 20 Variasjonskoeffisienten for stemmegivningen til Senterpartiet ved valg ved 395 kommuner (1959-2017)

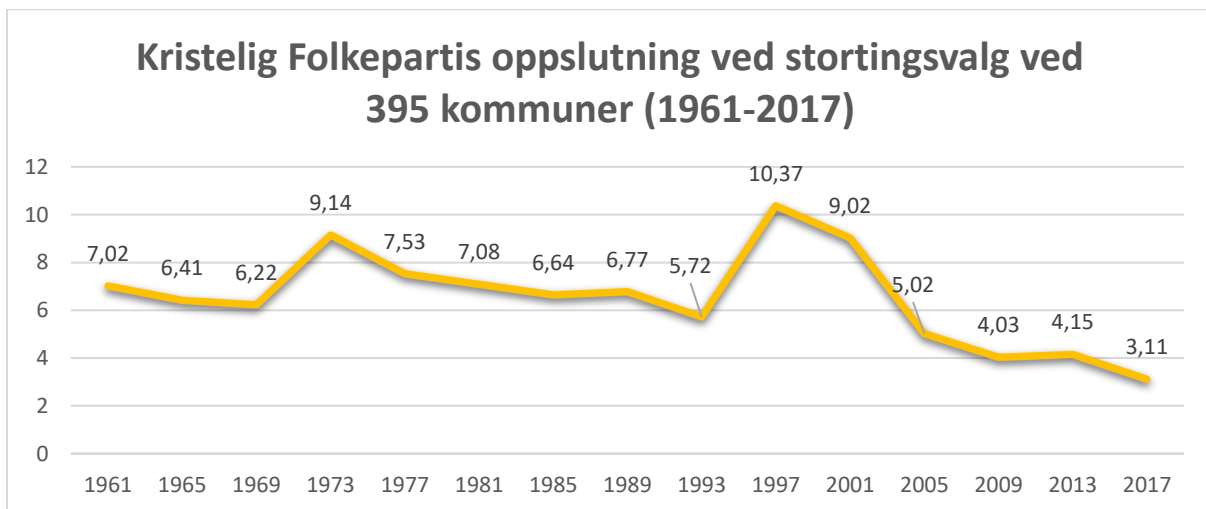
Når det gjelder de siste valgene så har avstanden mellom variasjonskoeffisienten for stemmegivningen til Senterpartiet ved kommunestyrevalg og variasjonskoeffisienten ved deres stemmegivning ved stortingsvalg vært nokså lik. Men ved det siste kommunestyre- og stortingsvalget så ser avstanden ut til å begynne å øke igjen ved at spredningen for stemmegivning til Senterpartiet har minsket betydelig ved det siste stortingsvalget i 2017.

5.2.5 Kristelig Folkeparti

5.2.5.1 Oppslutningen til Kristelig Folkeparti ved kommunestyre- og stortingsvalg

Figur 21 Kristelig Folkepartis oppslutning ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

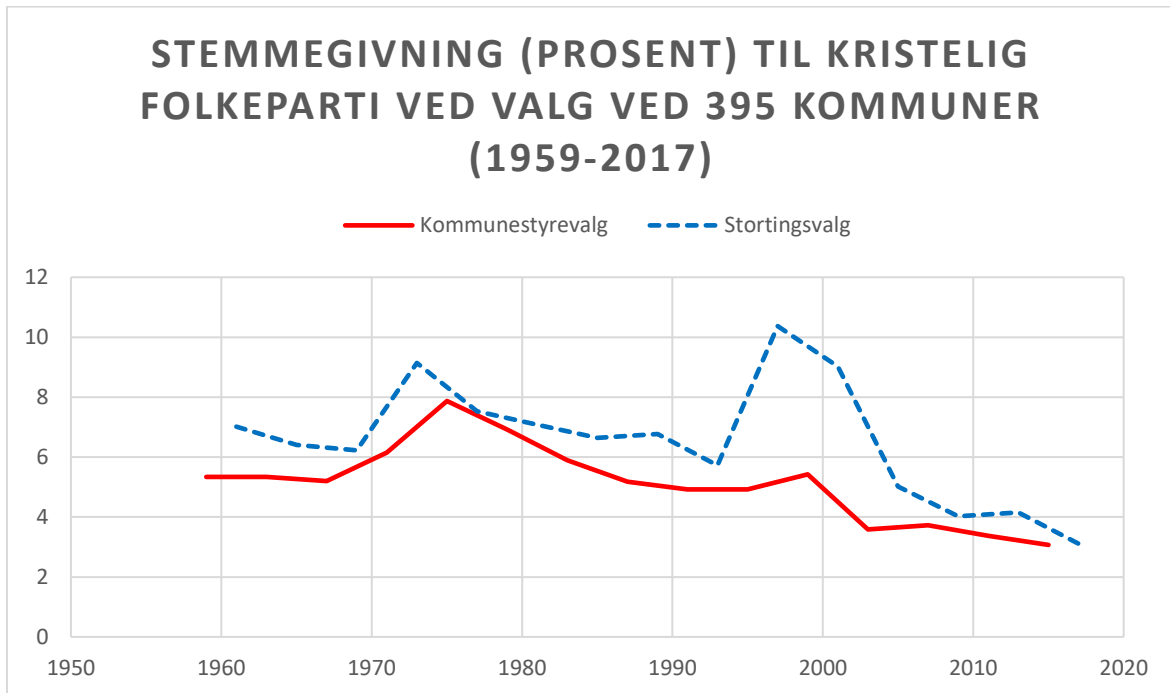

Figur 22 Kristelig Folkepartis oppslutning ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

Kristelig Folkeparti har ved både kommunestyrevalg og stortingsvalg en oppslutning som svinger kraftig og som er nedgående. Oppslutningen til Kristelig Folkeparti er mer stabil ved kommunestyrevalg, mens ved stortingsvalget er svingningene større da særlig fra valget i 2001 til 2005.

KrF opplever en sterk økning i oppslutning ved begge valgnivåene ved begynnelsen av 1970-tallet som avtar fra rundt midten av tiåret.

Men den andre store oppgangen som KrF opplever på nasjonalt nivå senere på 90-tallet er ikke å se ved kommunestyrevalgene i denne perioden.

Figur 23 Stemmegivning (prosent) til Kristelig Folkeparti ved valg ved 395 (1959-2017)

5.2.5.2 Spredning for stemmegivning til Kristelig Folkeparti ved kommunestyre- og stortingsvalg

Kristelig Folkeparti har for de ulike kommunestyre- og stortingsvalgene ved de 395 kommunene følgende variasjonskoeffisient:

Tabell 12 Tabell over variasjonskoeffisienten for KrF ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

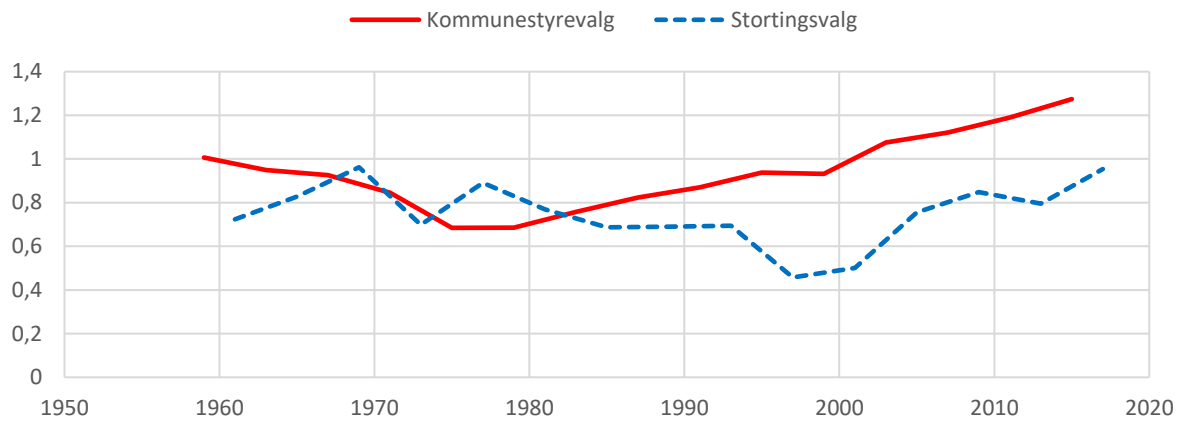
År	Variasjonskoeffisienten for KrF ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)
1959	1,0059
1963	0,9497
1967	0,9265

1971	0,8456
1975	0,6846
1979	0,6859
1983	0,7577
1987	0,8233
1991	0,8697
1995	0,9377
1999	0,9321
2003	1,0752
2007	1,1214
2011	1,1891
2015	1,2741

Tabell 13 Tabell over variasjonskoeffisienten for KrF ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

År	Variasjonskoeffisient for KrF ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)
1961	0,7232
1965	0,8274
1969	0,9619
1973	0,6989
1977	0,8911
1981	0,7697
1985	0,6873
1989	0,6901
1993	0,6943
1997	0,4574
2001	0,5008
2005	0,7555
2009	0,8488
2013	0,7955
2017	0,9533

VARIASJONSKOEFFISENTEN FOR STEMMEGIVNING TIL KRISTELIG FOLKEPARTI VED VALG VED 395 KOMMUNER (1959-2017)

Figur 24 Variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Kristelig Folkeparti ved valg ved 395 kommuner (1959-2017)

En kan se en interessant utvikling for variasjonskoeffisienten ved kommunestyre- og stortingsvalgene. Da særlig interessant at de krysser hverandre slik at Kristelig Folkeparti har ved enkelte stortingsvalg (her 1969, 1977 og 1981) en større spredning ved stemmegivning fra de ulike 395 kommunene enn de hadde ved en del kommunestyrevalg rundt samme periode. Men de har fra 80-tallet (og særlig på midten av 90-tallet til begynnelsen av 2000-tallet) hatt en avstand mellom kommunestyre- og stortingsvalg når det gjelder spredningsnivå mellom kommunene. Den store spredningsavstanden ser ut til å fortsatt øke ved de nyere valgene etter perioden som Midtbø undersøkte. Samt ser det ut til at spredningsnivået ved både kommunestyre- og stortingsvalg ser ut til å øke.

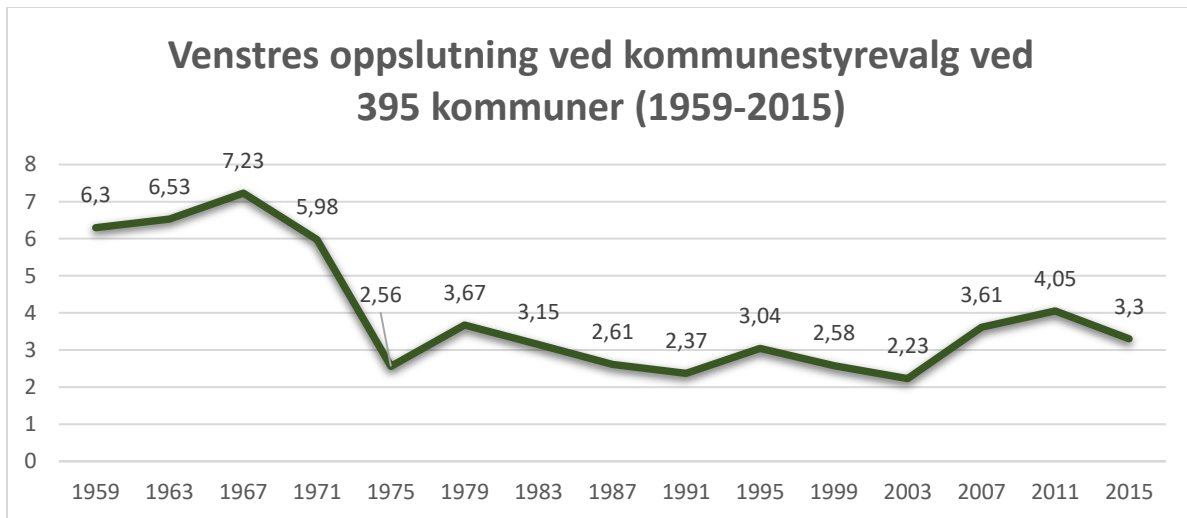
5.2.6 Venstre

5.2.6.1 Oppslutningen til Venstre ved kommunestyre- og stortingsvalg

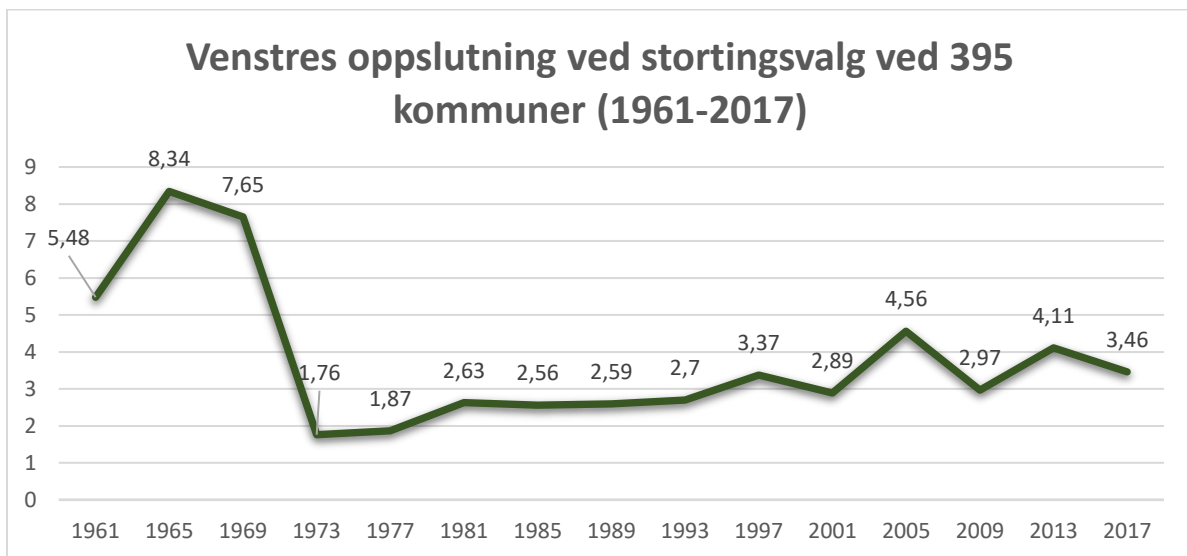
Venstre har ved lokalvalg og nasjonalvalg en nokså lik utvikling i perioden 1959-2017. Begge har litt fremgang på 60-tallet og litt nedgang mot slutten av 1960-tallet til 1971 før partiet opplever en enorm fall på oppslutning ved både stortingsvalget i 1973 og det påfølgende kommunestyrevalget i 1975.

Men det er også ulikheter. Venstre ser ut til over en lengre periode vært mer stabil ved stortingsvalg enn ved kommunestyrevalg. Men derimot har Venstre ved de tre siste

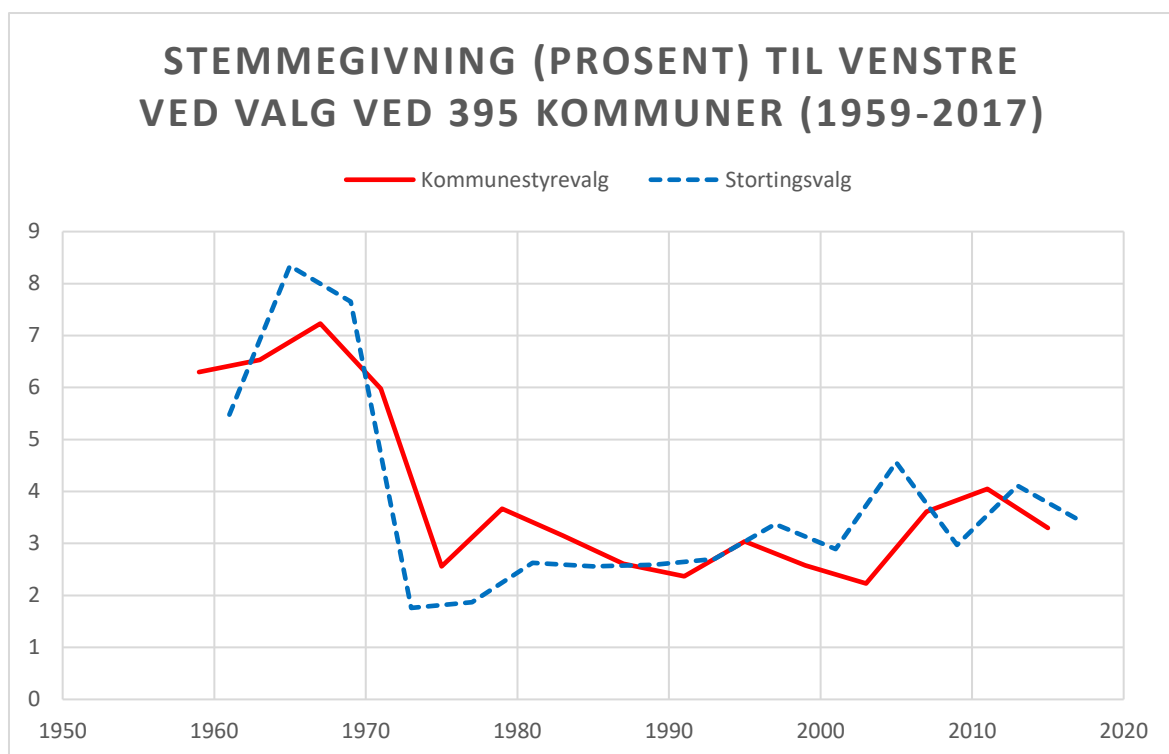
kommunestyrevalgene gjort det bedre enn ved de tre siste stortingsvalgene. Det må nok også påpekes at fallet i oppslutning ved stortingsvalgene 1969 til 1973 er større enn fallet ved kommunestyrevalgene 1971 til 1975.

Figur 25 Venstres oppslutning ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

Figur 26 Venstres oppslutning ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

Figur 27 Stemmegivning (prosent) til Venstre ved valg ved 395 kommuner (1959-2017)

5.2.6.2 Spredning for stemmegivning til Venstre ved kommunestyre- og stortingsvalg

Venstre har ved de ulike kommunestyre- og stortingsvalgene følgende variasjonskoeffisient ved utregning fra mitt datamateriell:

Tabell 14 Tabell over variasjonskoeffisienten for Venstre ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

År	Variasjonskoeffisienten for Venstre ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)
1959	1,0424
1963	1,0461
1967	0,8066
1971	0,8641
1975	1,2029
1979	0,9875
1983	0,9352
1987	0,9768

1991	1,1678
1995	1,1995
1999	1,2156
2003	1,3356
2007	1,2286
2011	1,1315
2015	1,1093

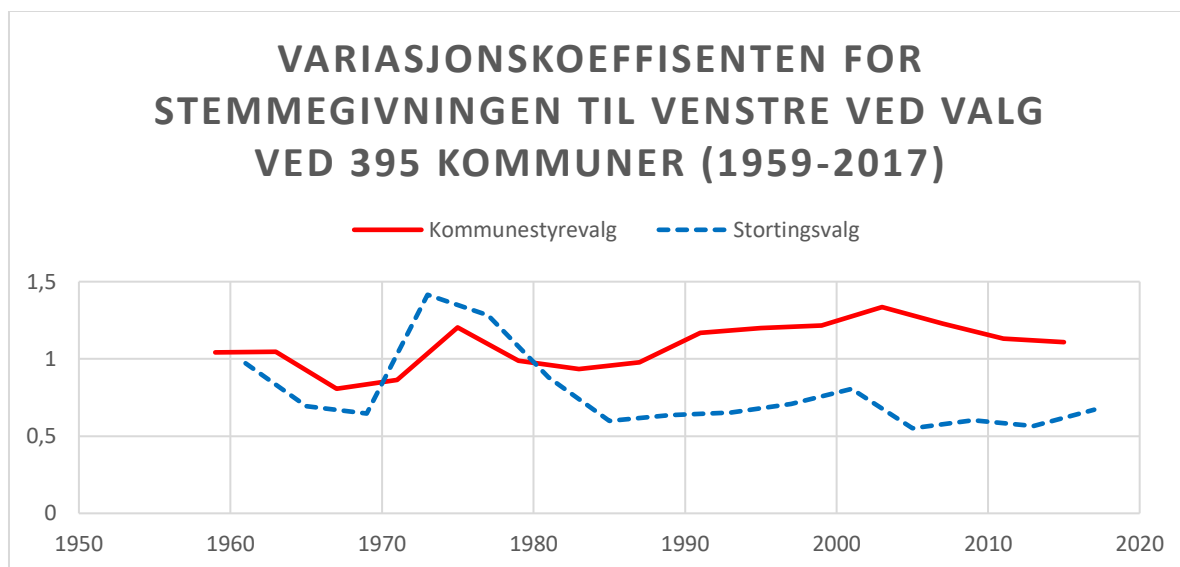
Tabell 15 Tabell over variasjonskoeffisienten for Venstre ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1961-2017)

År	Variasjonskoeffisienten for Venstre ved stortingsvalg (1961-2017) ved 395 kommuner
1961	0,9706
1965	0,6933
1969	0,6468
1973	1,4153
1977	1,2817
1981	0,8813
1985	0,5994
1989	0,6348
1993	0,6531
1997	0,7087
2001	0,8049
2005	0,5508
2009	0,6017
2013	0,5645
2017	0,6713

I et linjediagram hvor disse variasjonskoeffisientene for stemmegivningen til Senterpartiet for de ulike valgene er plassert kan vi se noen interessante utviklinger.

For det første kan vi i likhet med KrF og Senterpartiet se at variasjonskoeffisienten ved enkelte stortingsvalg er høyere enn den var ved kommunestyrevalg rundt samme tid. Ved Stortingsvalgene i 1973 og i 1977 ser vi at det blir en kraftig økning i spredningen mellom

kommunene når det kommer til stemmegivning til Venstre. Mens fra og med begynnelsen av 1980-tallet så forblir variasjonskoeffisienten høyere ved kommunestyrevalgene enn ved stortingsvalgene.

Figur 28 Variasjonskoeffisienten for stemmegivningen til Venstre ved valg ved 395 kommuner (1959-2017)

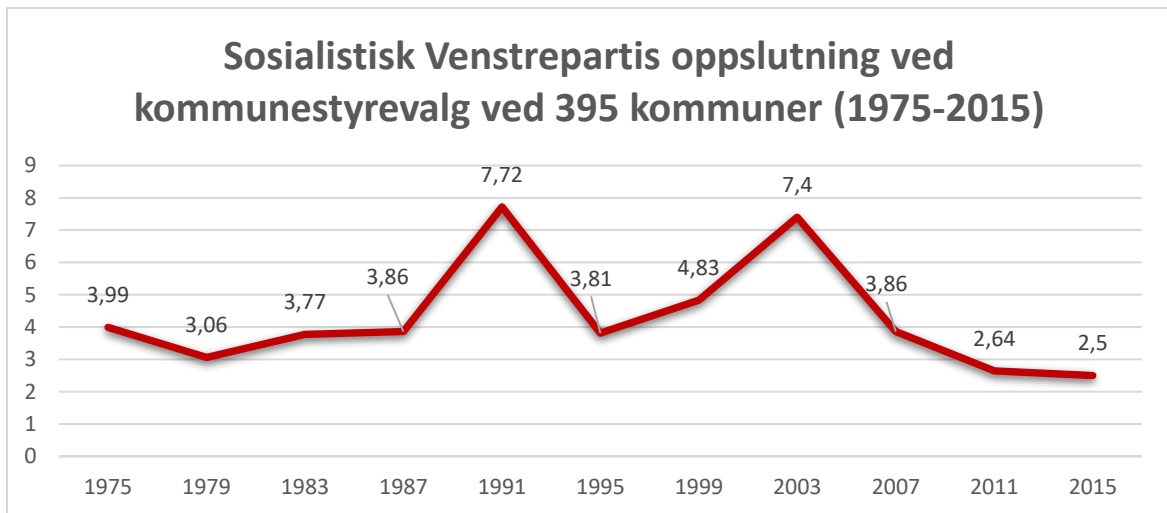
Variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Venstre ser ut til å være mer stabil og høyere i kommunestyrevalgene enn den er ved stemmegivning til samme parti ved stortingsvalg.

De siste valgene har den store avstanden mellom variasjonskoeffisienten på de to ulike valgnivåene forhold seg stor i likhet med store deler av perioden før 2005. Det kan virke som at avstanden begynner å minke ved det siste kommunestyre og det siste stortingsvalget. Men det er nok for tidlig å si at dette er begynnelsen av en endring. Det er nok mer trolig en foreløpig minskning av forskjeller på stemmegivning til Venstre ved de ulike valgene om man ser på mønsteret av de to forrige kommunestyre- og stortingsvalgene (2007-2013) samt flere av valgene i årene før.

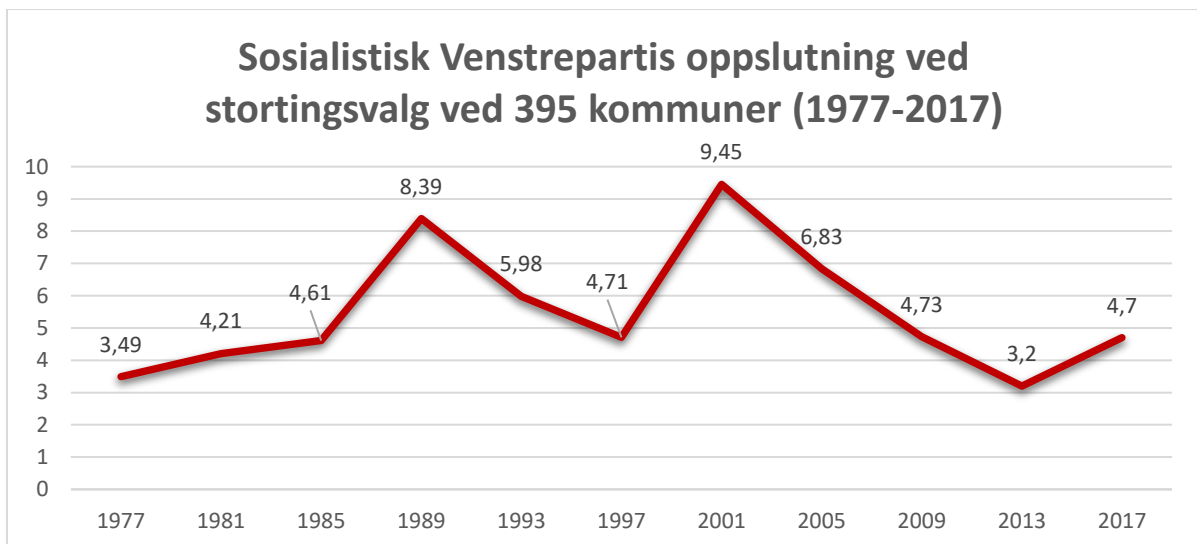
5.2.7 Sosialistisk Venstreparti

5.2.7.1 Oppslutningen til Sosialistisk Venstreparti ved kommunestyre- og stortingsvalg

Oppslutningen rundt Sosialistisk Venstreparti ved kommunestyre- og stortingsvalg er begge av mindre stabil karakter. Men de har litt ulike trender.

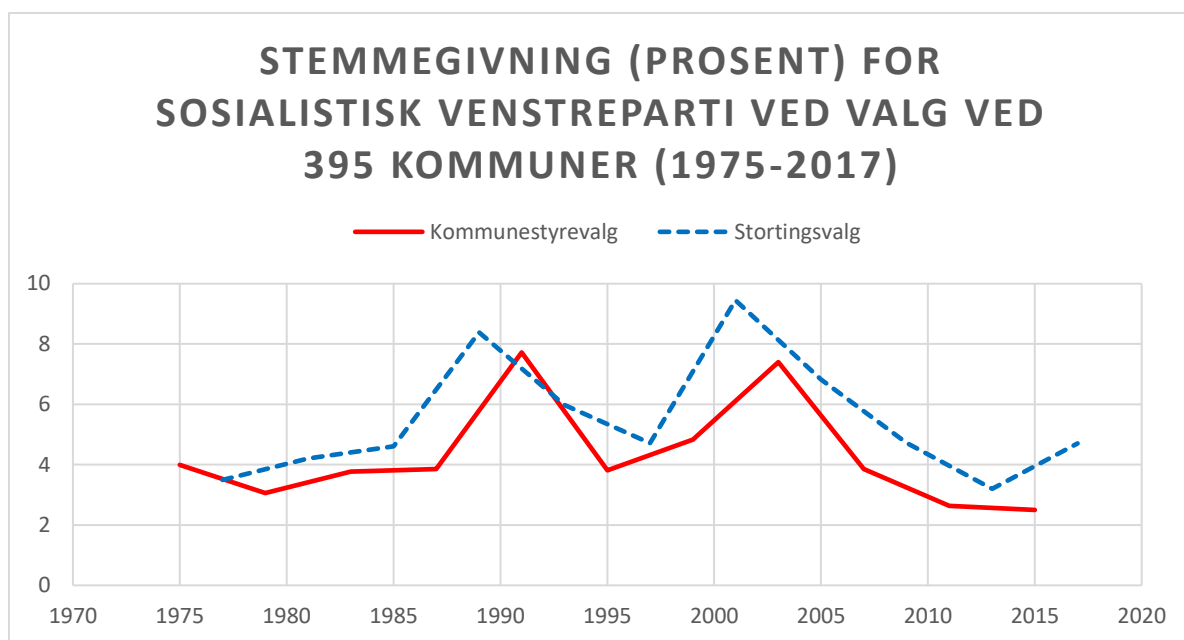

Figur 29 Sosialistisk Venstrepartis oppslutning ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1975-2015)

Figur 30 Sosialistisk Venstrepartis oppslutning ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1977-2017)

Det kan se ut som at SV stabiliserer seg litt mer som et nasjonalt parti med en mer positiv trend enn den de har ved valg på kommunenivå. De har etter valgene i 2003 og 2005 opplevd nedgang. Men ved stortingsvalgene så har nedgangen vært mer stabil og det har vært en mer markant oppgang ved det siste stortingsvalget i 2017.

Figur 31 Stemmegivning (prosent) for Sosialistisk Venstreparti ved valg ved 395 kommuner (1975-2017)

5.2.7.2 Spredning for stemmegivning til Sosialistisk Venstreparti ved kommunestyre- og stortingsvalg

For Sosialistisk Venstreparti fikk jeg følgende variasjonskoeffisienter for de ulike valgene for de 395 kommunene:

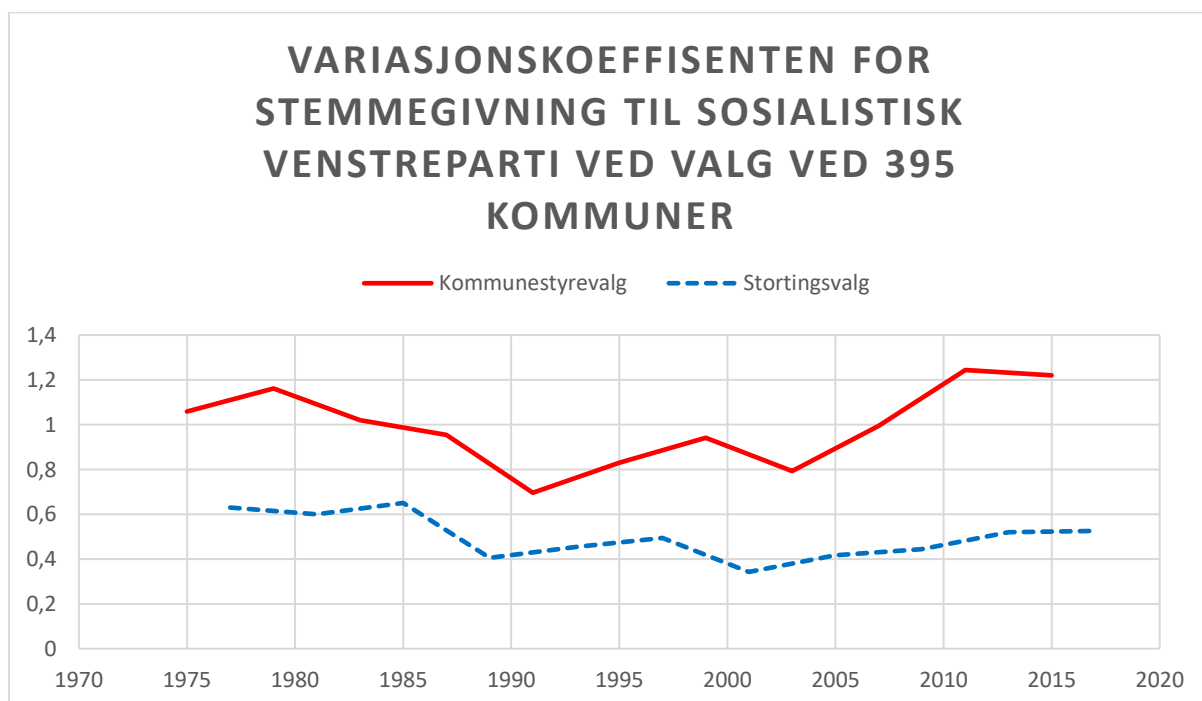
Tabell 16 Tabell over variasjonskoeffisienten for SV ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1975-2015)

År	Variasjonskoeffisienten for SV ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1975-2015)
1975	1,0589
1979	1,1623
1983	1,0195
1987	0,9551
1991	0,6961
1995	0,8295
1999	0,9411
2003	0,7928
2007	0,9946
2011	1,2441
2015	1,2206

Tabell 17 Tabell over variasjonskoeffisienten for SV ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1977-2017)

År	Variasjonskoeffisienten for SV ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1977-2017)
1977	0,6299
1981	0,6005
1985	0,6506
1989	0,4059
1993	0,4539
1997	0,4941
2001	0,3427
2005	0,4178
2009	0,4440
2013	0,5206
2017	0,5258

I et linjediagram får vi følgende utvikling for variasjonskoeffisienten ved kommunestyre- og stortingsvalgene:

Figur 32 Variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Sosialistisk Venstreparti ved valg ved 395 kommuner

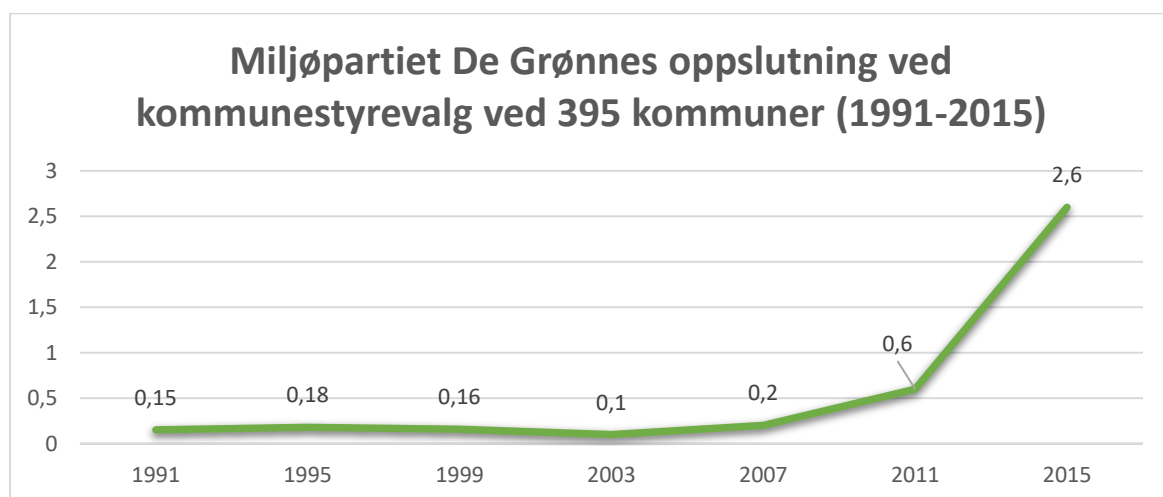
Det kan se ut til at variasjonskoeffisienten er mer stabil og på et lavere nivå for Sosialistisk Venstreparti ved stortingsvalg. Mens den er litt mer ustabil og på et høyere nivå for Sosialistisk Venstreparti når det kommer til stortingsvalg.

Her har avstanden for variasjonskoeffisienten vært betydelig mellom de ulike valgnivåene for partiet, men det er en særlig økning i forskjell fra og med kommunestyrevalget i 2007. Fra dette valgåret så øker variasjonskoeffisienten kraftig for SV ved kommunestyrevalget i 2011 og er fremdeles ganske likt ved det neste kommunestyrevalget i 2015. Mens på nasjonalt nivå så har variasjonskoeffisienten også økt, men økningen har vært mer mild og variasjonskoeffisienten er betydelig lavere ved dette nivået enn ved kommunestyrevalgene i de siste årene.

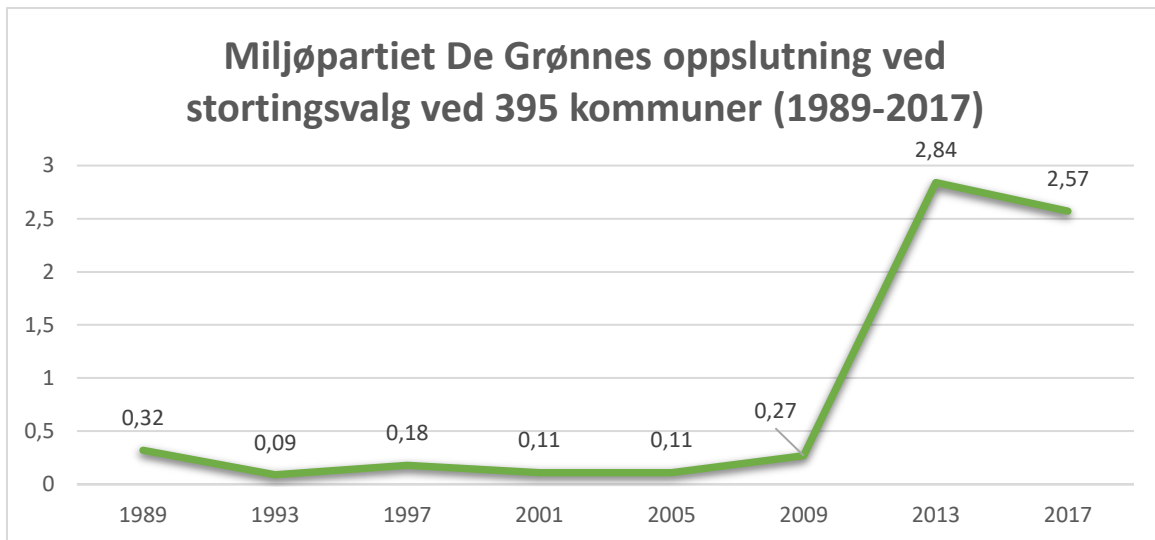
5.2.8 Miljøpartiet De Grønne

5.2.8.1 Oppslutning til Miljøpartiet De Grønne ved kommunestyre- og stortingsvalg

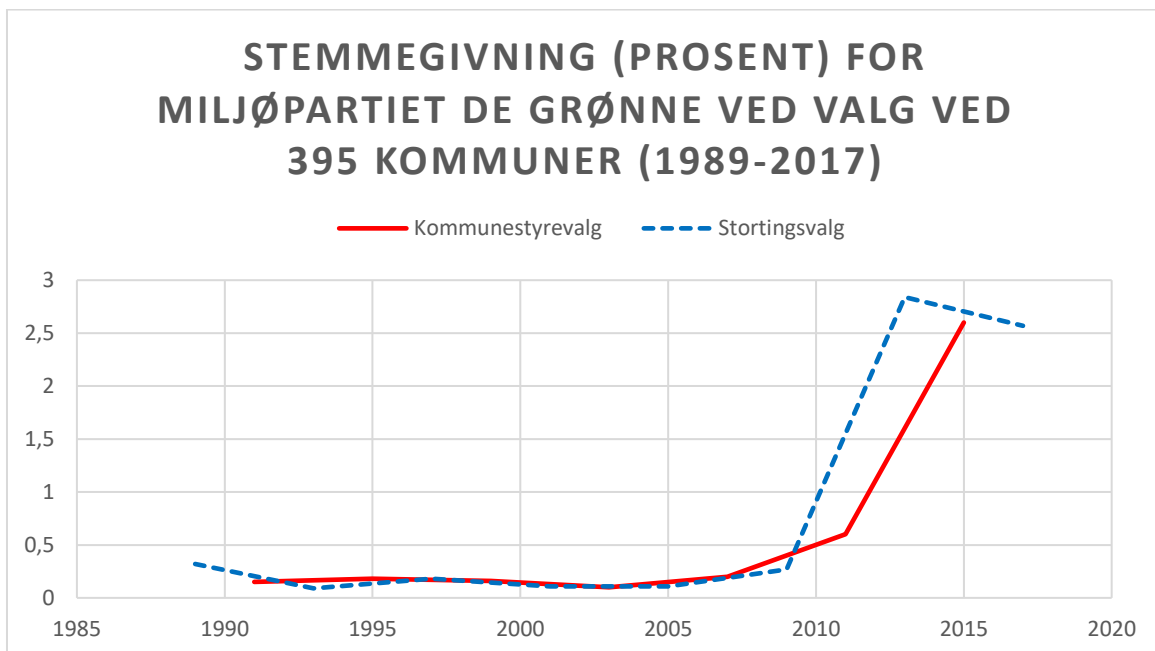
Miljøpartiet De Grønne har ved både stortingsvalg og kommunestyrevalg hatt en ganske lik utvikling. Partiet har ved både kommunestyre- og stortingsvalg ligget ganske stabilt på et lavt nivå. Men rundt slutten av 2000-tallet så ser vi en sterk oppgang.

Figur 33 Miljøpartiet De Grønnes oppslutning ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1991-2015)

Figur 34 Miljøpartiet De Grønnes oppslutning ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1989-2017)

Figur 35 Stemmegivning (prosent) for Miljøpartiet De Grønne ved valg ved 395 kommuner (1989-2017)

5.2.8.2 Spredning i stemmegivning for Miljøpartiet De Grønne ved kommunestyre- og stortingsvalg

Ved utregning av variasjonskoeffisienten for Miljøpartiet De Grønne ved kommunestyrevalgene og stortingsvalgene får vi følgende tabeller med summer:

Tabell 18 Tabell over variasjonskoeffisienten for Miljøpartiet De Grønne ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1991-2015)

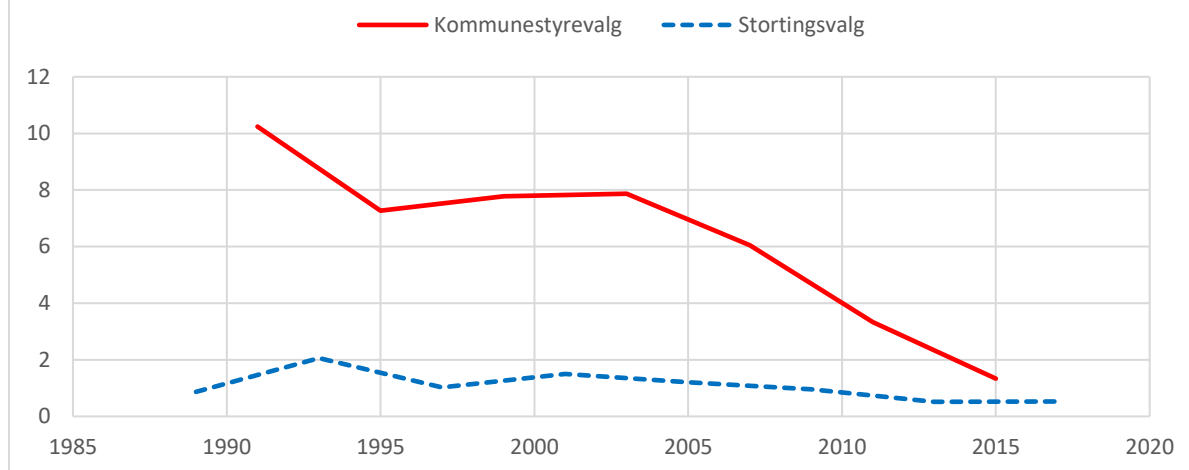
År	Variasjonskoeffisienten for Miljøpartiet De Grønne ved kommunestyrevalg (1991-2015) ved 395 kommuner
1991	10,2410
1995	7,2693
1999	7,7721
2003	7,8724
2007	6,0491
2011	3,3278
2015	1,3350

Tabell 19 Tabell over variasjonskoeffisienten for Miljøpartiet De Grønne ved stortingsvalg ved 395 kommuner (1991-2015)

År	Variasjonskoeffisient for Miljøpartiet De Grønne ved stortingsvalg (1989-2017) ved 395 kommuner
1989	0,8661
1993	2,0602
1997	1,0252
2001	1,5014
2005	1,2007
2009	0,9553
2013	0,5144
2017	0,5322

Når en ser på variasjonskoeffisienten for de ulike kommunestyre- og stortingsvalgene i en linjediagram så får vi en interessant utvikling.

VARIASJONSKOEFFISENTEN FOR STEMMEGIVNING TIL MILJØPARTIET DE GRØNNE VED VALG VED 395 KOMMUNER (1989-2017)

Figur 36 Variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Miljøpartiet De Grønne ved valg ved 395 kommuner (1989-2017)

Vi ser her at Miljøpartiet De Grønne har en spredning mellom kommunene som er ganske stabil og lavt ved stortingsvalg i motsetning til hva partiet har ved kommunestyrevalg. Nivået på spredningen i stemmegivning ved stortingsvalg er høy for Miljøpartiet De Grønne når en sammenligner med de andre partiene. Men derimot begynte variasjonskoeffisienten på et høyere nivå og har i en lengre tid vært betydelig høyere ved flere av kommunestyrevalgene.

Avstanden i spredningen mellom de ulike nivåene i stemmegivningen for Miljøpartiet De Grønne har sunket betraktelig etter valg som har foregått etter 2001. Det er enda en forskjell, men den er mye mindre ved de siste kommunestyre- og stortingsvalgene. Så kan en spørre om denne trenden vil fortsette eller om partiet vil begynne å oppleve en mer stabil utvikling for stemmegivningen for partiet ved kommunestyrevalg fremover.

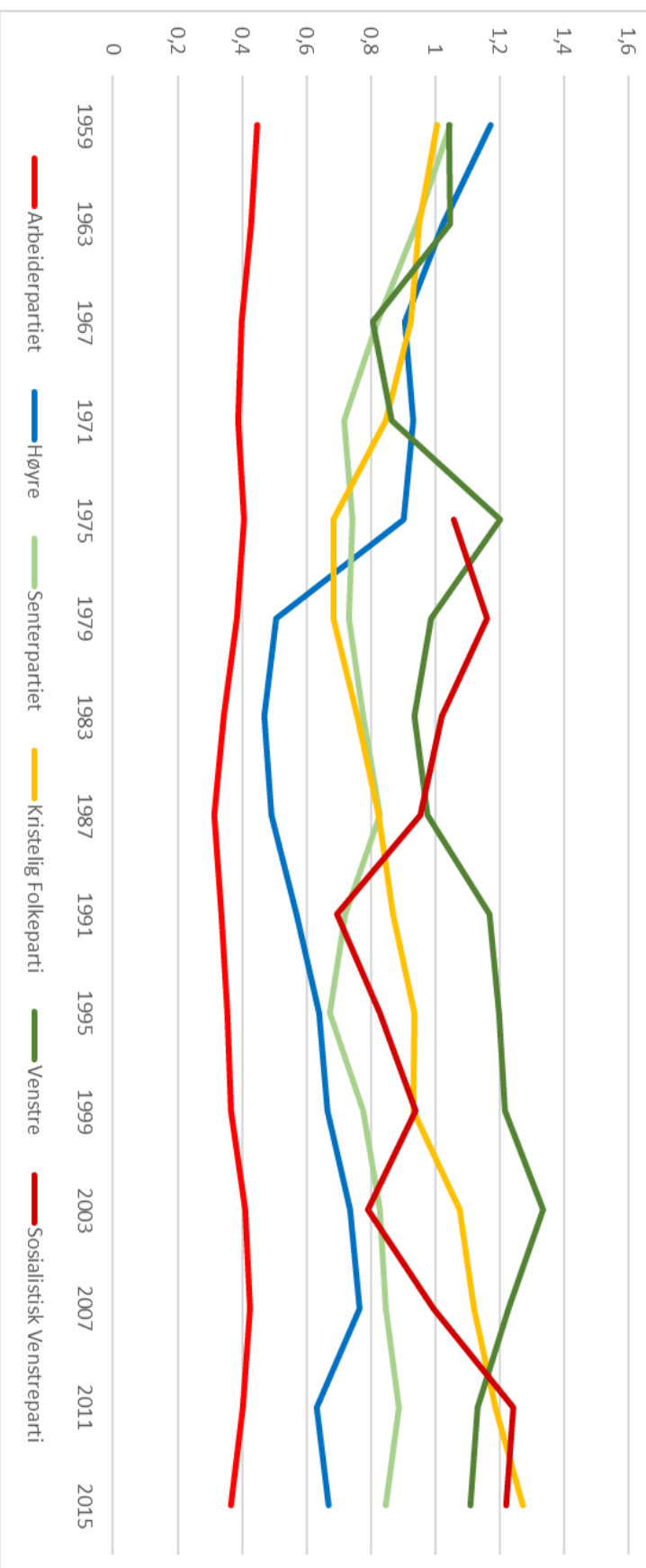
5.2.9 Spredning i stemmegivingen til utvalgte partier ved kommunevalg (1959-2015)

Når en sammenligner variasjonskoeffisienten til samtlige partier ved stemmegivning ved kommunestyrevalg så blir de nevnte funnene mer tydelige.

Her i dette linjediagrammet har jeg satt inn samtlige av partiene ved unntak av Miljøpartiet De Grønne. Dette fordi at det ville ha vært vanskeligere å se utviklingen av partienes variasjonskoeffisient på linjediagrammet som følge av at Y-aksen hadde blitt på et høyt nivå ved innlemmelse av Miljøpartiet De Grønne. Men det som er verdt å vite om utviklingen til Miljøpartiet De Grønnes sin variasjonskoeffisient ved stemmegivning i de kommunestyrevalgene partiet har deltatt i er at de har gått fra en svært høy variasjonskoeffisient til en mindre, men fremdeles stor variasjonskoeffisient (se figur 36).

Jeg har også tatt ut Fremskrittspartiet ut av dette linjediagrammet da for å tydeliggjøre utviklingen av særlig de to store partiene fra de ulike sidene vi har i norsk politikk nemlig Arbeiderpartiet og Høyre. Men jeg har også gjort det for å få frem tydeligere den økte spredningen som finnes hos andre partier som for eksempel Kristelig Folkeparti. Men som nevnt tidligere så ser det ut til at Fremskrittspartiet i likhet med Miljøpartiet De Grønne har fått redusert variasjonskoeffisienten sin betydelig over de ulike kommunestyrevalgene (se figur 16). Dermed ser det ut til at partiet er i dag mer nasjonaliserte enn de var ved sine tidligere kommunestyrevalg.

Variasjonskoeffisienten for utvalgte partier ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

Figur 37 Variasjonskoeffisienten for stemmegivning til utvalgte partier ved kommunestyrevalg ved 395 kommuner (1959-2015)

Vi ser som sagt at Arbeiderpartiet har den laveste og mest stabile variasjonskoeffisienten når vi sammenligner den med de andre partienes variasjonskoeffisient. Samt ser vi at Høyre har lagt seg på et lavere nivå og også ganske stabilt nivå. Fremskrittspartiet har også i løpet av kort tid fått en variasjonskoeffisient ved kommunestyrevalg som er på et nokså lavt nivå. Deres variasjonskoeffisient har vært lavere enn Senterpartiet sitt ved enkelte kommunestyrevalg, men har vært ved samtlige valg siden 1975 vært større enn Arbeiderpartiet og Høyre.

Men det er også verdt å påpeke at vi ser også et annet parti som beveger seg helt i en annen utvikling enn Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og også Miljøpartiet De Grønne. Kristelig Folkeparti har beveget seg i en retning av å få en økende variasjonskoeffisient. Altså ser det ut til at det blir mer spredt stemmegivning til Kristelig Folkeparti i landets kommuner når en ser over stemmegivningen til KrF ved kommunestyrevalgene. Samt ser vi også at Senterpartiet opplever svingninger i sin variasjonskoeffisient ved kommunestyrevalgene. Altså at ved enkelte valg så er det mindre spredning ved folks stemmegivning til Senterpartiet og omvendt ved andre valg.

5. Drøfting

Hva er det kan jeg trekke ut fra min analyse? Ser vi fremdeles den samme utviklingen for valgdeltakelse og stemmegivning som Tor Midtbø observerte eller ser det ut til at Sten Sparre Nilson har et poeng om at lokalvalg kan ses på som en riksgallup?

I forkant av mitt analysearbeid hadde jeg tanker om at Midtbøs funn ville nok fremdeles være gjeldende. Jeg tenkte at som Ødegård tok opp at ulike kommuner bør ha ulik stemmegivning og valgdeltakelse ut ifra at de er forskjellige fra hverandre på faktorer som kultur og politiske saker (Bergh & Christensen red., 2013, s.83). Samt har jeg ved skriving av min bacheloroppgave ved Universitetet i Agder sett at den siste norske og danske maktutredningen tok opp at personfokus kan påvirke folks politiske engasjement. Den norske maktutredningen var tydelig på at personfokus kan ha en negativ effekt (Engelstad, et al., 2003, s. 132). Mens den danske maktutredningen tok opp at det at folk kjenner til personen kan gjøre at de føler mindre avstand til dem (Andersen et al., 2003, s. 212-215). Når det gjelder personfokus så har det blitt påpekt at i Norge så er det vanskelig å få en topposisjon i et lokalt parti om kommunens innbyggere ikke kjenner den relevante kandidaten (Pedersen et al., 2004, s. 7-10). I forbindelse med avstand så tok som nevnt Dahl opp at fysiske avstander vil også påvirke

borgeres mulighet for engasjement (Dahl, 2000, s. 108). Den siste norske maktutredningen tok også opp som sagt avstanders betydning for engasjement (Østerud et al., 2003, s. 105)

Jeg kunne i forkant av analysearbeidet forstå bekymringen til politikere og fagpersoner som Jagland og Nilson når en ser at valgdeltakelsen har vært synkende ved kommunestyrevalg i flere år (Statistisk Sentralbyrå, hentet ned den 6. april 2019). Samt at det kan også se mørkt ut når kun 1 av 4 nordmenn mente ved en lokalvalgsundersøkelse i 1999 at kommunestyrevalget var det viktigste politiske valget i Norge (Saglie, 2009, s. 137). Men ut ifra mitt opprinnelig perspektiv og leting etter teori så tenkte jeg at ulik lokalpolitikk og lokale personer bør ha noe å si på folks engasjement og da også på den helhetlige spredningen i de norske kommunenes valgdeltakelse og stemmegivning.

Så hva er det jeg kan trekke ut fra mine analyser? Når jeg nå ser over mine observasjoner så kan ting virke fremdeles mer lovende for lokaldemokratiet i Norge enn vi gjerne har en forestilling om. I min analyse så ser jeg at vi har større variasjon i valgdeltakelse i kommunestyrevalg enn ved stortingsvalg også i de nyere valgene slik som ved valgene Midtbø undersøkte. Det samme tilfellet med forskjellige grad av spredning ser ut til å være tilfelle ved stemmegivningen også når en sammenligner kommunestyrevalgene og stortingsvalgene.

Det kan virke som at til tross for samfunnsendringer, kommunesammenslåinger og andre faktorer i nyere tid så ser det ut til at lokalpolitikken fremdeles er viktig for folk i kommunene. Da vi ser på samtlige linjediagrammer for variasjonskoeffisient for valgdeltakelse og stemmegivning ved de ulike valgene at det er en avstand i spredningsgrad mellom kommunestyre- og stortingsvalgene. Variasjonen mellom kommunene er da større ved kommunestyrevalg enn den er ved stortingsvalg. Dermed kan man trekke en slutning om at det betyr at nevnte faktorer som lokalpartiers programmer, avstand til politikere, hvem som stiller for partiet lokalt og kommunens samt også innbyggernes ressurser har noe å si på om folk i en kommune stemmer og hvem de avgir sin stemme til ved kommunestyre- og stortingsvalg.

Men det er også noen interessante observasjoner som kan nok ses på som støttende opp mot Steens og andres syn på kommunestyrevalg som riksgallup.

Vi ser en utvikling som kan tyde på at enkelte av partiene kan ses på som mer nasjonaliserte enn tidligere. Dette fordi at avstanden i spredningen ved stemmegivning i kommunene mellom kommunestyre- og stortingsvalg har blitt mindre og gjerne også fortsetter å minke.

Samt at variasjonskoeffisienten ved kommunestyrevalg er på et lavere og mer stabilt nivå ved for disse partiene.

For eksempel så kan man observere i figur 13 at variasjonskoeffisienten for stemmegivning til Arbeiderpartiet ved de to ulike valgene begynner å nærme seg hverandre. Det er også verdt å påpeke at forskjellen mellom de to valgene ved stemmegivning i prosent også er betydelig lav (se figur 10) samt er utviklingen for variasjonskoeffisienten ved stemmegivning til Arbeiderpartiet nedgående for begge valgnivåene. Dette er naturlig at mange i landet stemmer på Arbeiderpartiet med tanke på at dette er Norges største parti med tanke på medlemmer og partiet har også en svært god representasjon i landet i motsetning til de mindre partiene. Men det at forskjellene på spredning i stemmegivning til Arbeiderpartiet minsker ved de ulike valgnivåene kan nok tolkes slik at partiet har blitt mer nasjonalisert også på lokalt nivå. Dermed kan det nå være mer fokus i flere Arbeiderpartilokallag ved kommunestyrevalg på verdier og saker som man også finner ved stortingsvalg.

Av andre partier som også kan nok ses på som nasjonaliserte partier er Høyre og Fremskrittspartiet.

Høyre har hatt en utvikling hvor variasjonskoeffisienten ved de ulike valgnivåene nærmet seg kraftig mot slutten av 1970-tallet (se figur 19). Her er det også i likhet med Arbeiderpartiet verdt å nevne at det samme kan man se på stemmegivningen til Høyre i prosent ved samme tidsperiode (se figur 16). Siden den gang så har avstanden igjen økt, men den har vært ganske stabil ved de siste kommunestyre- og stortingsvalgene. Avstanden i spredningen i stemmegivning til Høyre ved de ulike valgene ser ut til å fortsette å minske ved de siste valgene slik som tilfellet er med Arbeiderpartiet. Men i likhet med Arbeiderpartiet så går variasjonskoeffisienten nedover for stemmegivning til Høyre både ved kommunestyre- og stortingsvalg i de senere valgene. Så en kan tolke denne utviklingen som at også Høyre har blitt et mer nasjonalt parti i landet.

Når det gjelder Fremskrittspartiet så kan den kraftige nedgangen i variasjonskoeffisienten for stemmegivning ved kommunestyrevalg sammen med den stabile og korte avstanden til variasjonskoeffisienten ved stortingsvalg tyde på at partiet har beveget seg til å bli et mer nasjonalisert parti. Det kan se ut til at partiet har begynt å stabilisere seg som et politisk alternativ for flere borgere i distriktene også ved valg og ikke lengre være et mer typisk byparti som de har hatt status som tidligere. Dette kan forskningen til Frode Berglund støtte opp. Han har sett på betydningen av geografi for de ulike partiene og her tar han opp at

betydningen av geografi for stemmegivning til Fremskrittspartiet går betraktelig ned utover 90-tallet muligvis som følge av å ha en mer utvidet geografisk appell (Aardal, 2011, s. 175). Riktignok har partiet en klar høyere oppslutning ved stortingsvalg enn ved kommunestyrevalg om vi ser på oppslutning i prosent (se figur 22). Men det er tydelig ut ifra en kraftig nedgang i spredning for stemmegivning imellom kommuner til Fremskrittspartiet fra det første kommunestyrevalget i 1975 til et lavere og mer stabilt nivå ved kommunestyrevalgene fra og med kommunestyrevalgene mot slutten av 90-tallet til i dag at partiet har støtte i større deler av landet nå enn tidligere. Når en også ser at de nå er et regjeringsparti og ikke lengre kun et protestparti så kan det støtte opp for hvorfor Fremskrittspartiet ser ut til å være mer nasjonalisert som parti nå enn tidligere. Fremskrittspartiet hadde nok ikke vært en aktuell kandidat til å være et regjeringsparti om de ikke hadde en god geografisk appell eller fremstod som et reelt alternativ for en del velgere ved valget i 2013. Ved valget i 2013 så hadde for eksempel flere Høyrevelgere fått et mer positivt syn på Fremskrittspartiet (Aardal, 2011, s. 218)

Miljøpartiet De Grønne har også opplevd en kraftig nedgang i forskjeller i spredningsgrad når det kommer til forskjeller i stemmegivningen til dem ved kommunestyre- og stortingsvalg. Det er naturlig at ulikhetene minsker når partier får representasjon i flere kommuner i landet i de siste årene og nok videre fremover. Samt har miljø- og klimapolitikk blitt stadig viktigere for folk i Norge. Så det er ikke utenkelig at partiet beveger seg i en retning mot å bli mer nasjonaliserte som parti som følge av folks engasjement rundt enkelte miljø- og klimasaker samt at de legger mer vekt på miljø- og klimapolitikk når de skal bestemme hvilket parti som skal få deres stemme. Men det må påpekes at variasjonsgraden er enda stor for Miljøpartiet De Grønne ved begge valgnivåene. Så det vil nok være av interesse for andre innenfor statsvitenskap i tiden fremover å se om en også kan si at Miljøpartiet De Grønne om noen år blir et nasjonalisert parti eller om de vil være et mindre parti med betydelig spredningsforskjell mellom kommunestyre- og stortingsvalg slik som for eksempel Sosialistisk Venstreparti (se figur 49).

Ut ifra de siste nevnte observasjoner så vil jeg jo kunne støtte tanken om at man kan ikke utelukke at nasjonal politikk har en innflytelse i kommunestyrevalgene. Da det ser ut som at det er flere partier som har vokst og endret seg slik at de ikke er for eksempel bare et parti for byene. Hvis et parti skal klare å gjøre det bra i flere ulike kommuner så må de da ha politikk som folk på ulike steder kan kjenne seg igjen selv om de kan ha enkelte forskjellige saker på sine lokale programmer. Samt så er det nok som tidligere nevnt ikke uten grunn at lederne for

partiene nasjonalt er med på å drive valgkamp rundt i landet. Da folk i landet lar seg nok påvirke av hva partiet mener nasjonalt også ved kommunestyrevalg. Det kan nok også hjelpe partiet om de har en nasjonal leder som er populær i den forbindelse med tanke på at folk stemmer særlig med tanke på personer. Så Gitlesen og Rommetvedt har nok et poeng her når de fremmer at den nasjonale politikken preger lokale valg (Rommetvedt & Gitlesen, 1994, s. 162).

Men å gå så langt som å si at det er viktigere for folk enn den faktiske lokale politikken det vil jeg ikke si meg enig i ut ifra mine analyser. Til og med Rommetvedt & Gitlesen argumenterer for at lokalpolitikken har en betydning og er forsiktige optimister (Rommetvedt & Gitlesen, 1994, s. 162-163). I min analyse så kan en se forskjell på variasjonen mellom kommunene ved de ulike valgene når det kommer til stemmegivningen og valgdeltakelsen er sterk. Det kommer ganske tydelig frem at lokalpolitikk da har en betydning i min analyse og man kan også se tilsvarende resultater i annen forskning som har blitt gjort innenfor dette feltet.

Folk er fremdeles opptatt av lokalpolitikk og også nasjonalpolitikk selv om valgdeltakelsen har sunket. Som den siste maktutredningen har påpekt så er borgere engasjerte på flere ulike måter nå enn tidligere. Nå er borgere i landet som nevnt tidligere gjerne mer opptatt av enkeltsaker og engasjerer seg gjennom alt fra demonstrasjoner, underskriftskampanjer og kampanjer på sosiale medier (Aardal, 2002, s. 197). Deres engasjement rundt enkeltsaker kan føre til at lokale partier skifter mening eller begynner å fremme andre politiske temaer. Det er bare å se på for eksempel på skolestreiken som har vært tidligere i år som er en av flere miljøaksjoner som legger press på både nasjonale og lokale varianter av partiene til å ta stilling til miljø saker. Et annet eksempel er at en meningsmåling nå denne våren sa at det nye partiet i Bergen som heter Folkeaksjon nei til mer bompenger gjør det svært bra på målingene.

Det er tydelig at personer i landet er fremdeles opptatt av lokalpolitikk slik Bjørklund og Saglie påpekte på 90-tallet (Bjørklund & Saglie, 2000, s. 149). Jeg vil si ut ifra min analyse at lokale saker i en kommune kan motivere folk til å møte opp i stemmelokalet for å stemme og da avgi en stemme til et parti som har politikk som er i tråd med deres perspektiv på den eller flere saker de bryr seg om.

Det må også nevnes at selv om man har tre partier som har blitt mer nasjonaliserte og mulig fire om noen år til, så har vi også i mine analyser et eksempel på en motsatt utvikling innenfor norsk politikk. Ut ifra mine analyser så kommer det tydelig frem at Kristelig Folkeparti har fått en økende variasjonskoeffisient ved kommunestyrevalgene. Det kan se ut til at slik at blant

andre Berglund har sett at KrF beveger seg fra å være et parti med velgere over hele landet til å bli mer et parti som har områdene Agder-fylkene og Rogaland som kjerneområde (Aardal, 2015, s. 183). Denne utviklingen skyldes nok at samfunnet har blitt mer sekularisert i de siste årene. Vi har siden 2012 ikke lengre en offisiell statsreligion og da ei heller en statlig kirke (Rasmussen, 2019). Da er det forståelig at Kristelig Folkeparti taper oppslutning i store deler av landet, men fremdeles har sterk støtte i områder som har større andel kristne velgere.

6. Konklusjon

Så hva er min konklusjon på min problemstilling? Jo jeg vil si at vi kan i stor grad observere økende ulikheter i valgdeltakelse og stemmegivning mellom norske kommuner når det kommer til valgdeltakelse og stemmegivning. Denne økende ulikheten gjelder særlig spredningen for valgdeltakelsen mellom kommunene når det kommer til kommunestyre- og stortingsvalg.

Men jeg vil også påpeke at vi ser nok muligvis en utvikling mot at noen partier nærmer seg hverandre på de ulike valgnivåene når det kommer til norske kommuners stemmegivning. Dermed at vi har noen partier i Norge som ser ut til å ha blitt eller blir nasjonaliserte. Det er enda slik at partier som Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet har en større spredning når det kommer til kommunestyrevalg. Men samtlige av disse tre ser ut til å bevege seg nærmere eller holder en mindre og stabil avstand til deres spredningsnivå ved stemmegivning ved stortingsvalg.

Samt må det også bli påpekt at vi har Kristelig Folkeparti som har gått i en helt annen retning enn de tre nevnte partiene og har fått et økende nivå av spredning når det kommer til stemmegivning til dem fra borgere i kommunene.

Altså vil jeg si at svaret på min problemstilling er at vi kan enda se i stor grad en variasjon av spredning i valgdeltakelsen og stemmegivningen i norske kommuner som også er økende, men at vi samtidig også ser en utvikling av nasjonalisering av enkelte partier.

7. Kilder

Andersen, J., Christiansen, P., Jørgensen, T., Togeby, L. & Vallgård. (2003). *Magt og demokrati i Danmark – Hovedresultater fra Magtudredningen*. Danmark: Aarhus Universitetsforlag

Bergh, J. & Christensen, D. A. (red.). (2013). *Et robust lokaldemokrati – lokalvalget i skyggen av 22. juli 2011*. Oslo: Abstrakt forlag

Bjørklund, T. og Saglie, J. (2000). *Lokalvalget i 1999. Rekordlav og rekordhøy valgdeltakelse*. Hentet fra: https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2501698/R_2000_12.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Christensen, D. A. (2004). *Velferdsstat, rettighetslovgivning og lokalt selvstyre*. (Notat 19/2004). Hentet fra: <http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/1354/N19-04%5b1%5d.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Dahl, A. R. (2000). *On democracy*. New Haven & London: Yale University

Fimreite, A. L. (1996). *Desentralisering, toppstyring og lokalt selvstyre* (rapport 43/1996).

Hentet fra:

<https://www.nb.no/items/4a50df4774292428fc8c87e13042616d?page=31&searchText=Anne%20Lise%20Fimreite>

Fimreite, A. L. (2001). *Lovfestede retter og lokalt selvstyre* (Rapport 0105/2001). Hentet fra:

<https://www.nb.no/items/6d9be1ac664e036b9aba8fea9f2ffa64?page=25&searchText=Anne%20Lise%20Fimreite>

Forskrift om kommunesammenslåing, Ski m.fl. (1963). Forskrift om sammenslåing av Ski og Kråkstad kommuner, Akershus (FOR-1963-06-06-10). Hentet fra:

<https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1963-06-06-10?q=kr%C3%A5kstad%20sammensl%C3%A5ing>

Franklin, N. M. (2001). *The Dynamics of Electoral Participation*. Hentet fra:

https://www.researchgate.net/publication/2412322_The_Dynamics_Of_Electoral_Participation

Garvik, O. (2018, 8. november). Rødt. Hentet fra: <https://snl.no/R%C3%B8dt>

Garvik, O., Bull, E. & Tvedt, K. A. (2019, 7. april). Arbeiderpartiet. Hentet fra:

<https://snl.no/Arbeiderpartiet>

Lindrupsen, Ø. (1991, 17. juli). Foreslår ny valgordning. *Telemark Arbeiderblad*. Hentet fra:

<https://www.nb.no/items/d5ecd296c1f67115b243619338b3c448?page=3&searchText=jagland>

Lundbo, S. (2019, 26. april). Sandefjord. Hentet fra: <https://snl.no/Sandefjord>

NOU 2006:7. (2006). *Det lokale folkestyret i endring? Om deltaking og engasjement i lokalpolitikken*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ca05dd09acaf48d8b3ddbff88e3f2cb1/no/pdfs/nou200620060007000dddpdfs.pdf>

Offerdal, A. & Aars, J. A. (red.). (2000). *Lokaldemokratiet – Status og Udfordringer*. Oslo: Kommuneforlaget. Hentet fra:

<https://www.nb.no/items/8b139a109197c6978fbab38db959e4f1?page=0&searchText=riks Gallup>

Pedersen, M. N., Kjær, U. & Eliassen, K. A. (2004). *Institutions matter – even in the long run: on Representation, Residence Requirements, and Parachutage in Norway and Denmark*. (5/2004). Hentet fra:

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.594.9845&rep=rep1&type=pdf>

Rasmussen, T. (2019, 29. mars). Statskirke. Hentet fra: <https://snl.no/statskirke>

Regjeringen. (2017, 26. mai). Historisk utvikling – Den norske kommunestrukturen opp gjennom tidene (1837-2013). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/utviklingen-av-den-norske-kommunestruktu/id751352/>

Rommetvedt, H. & Gitlesen, J. P. (1994). *Lokalvalg i møtet mellom riks- og lokalpolitikk*. Oslo: Kommuneforlaget. Hentet fra:

<https://www.nb.no/items/589451709bb6ec495e8ba98201a93191?page=0&searchText=Rommetvedt,%20H.%20%26%20Gitlesen,%20J.%20P.>

Rønning, R. (2006). *Vårt politiske Norge – En innføring i stats- og kommunalkunnskap*. (3. utgave). Bergen: Fagbokforlaget

Saglie, J. (red). (2009). *Det nære demokratiet*. Oslo: Abstrakt forlag

Saglie, J. og Christensen D.A. (red.). (2017). *Lokalvalget 2015 – et valg i kommunereformens tegn?* Oslo: Abstrakt forlag

Statistisk Sentralbyrå. (u.å). Fakta om valg. Hentet 6. april 2019 fra:

<https://www.ssb.no/valg/faktaside/stortingsvalg>

VG. (2019: 4. mai). Bompengeparti med sjokkmåling i Bergen. Hentet fra:

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Ad7jXM/bompengeparti-med-sjokkmaaling-i-bergen>

Østerud, Ø., Engelstad, F. og Selle, P. (2003) *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS

Aardal, B. (Red), (2002). *Valgdeltakelse og lokaldemokrati*. Oslo: Kommuneforlaget. Hentet fra: <https://www.nb.no/items/4f176302ecb3367d9349cd428c82e736>

Aardal, B. (Red), (2011). *Det politiske landskap: En studie av stortingsvalget 2009*. Cappelen Damm Akademisk

Aardal, B. & Bergh, J. (2015). *Valg og velgere: En studie av stortingsvalget 2013*. Cappelen Damm Akademisk. Hentet fra: <https://www.nb.no/items/76fc9c47b710beee8fa040e0244a198e?searchText=Valg%20og%20velgere%20En%20studie%20av%20stortingsvalget%202013>

Aarsæther & Vabo, 2002. *Fristilt og velstyrt? – Fokus på kommune-Norge*. Oslo: Det Norske Samlaget. Hentet fra: <https://www.nb.no/items/51a48ef4b801223147d593269ac58b3b?page=43&searchText=Fristilt%20og%20velstyrt%3F%20Fokus%20p%C3%A5%20kommune-Norge>